TARİH VE ZAMAN

Kök Bilgi

İnsanın geçmişi incelendiği zaman inançlarını, sosyal ilişkilerini, ekonomik uğraşlarını ortaya çıkarmak mümkündür.

İnsanlık tarihi, yazısız dönem (tarih öncesi) ve yazılı dönem (tarihî devir) olarak ikiye ayrılır.

Yazısız dönemde;	Yazılı dönemde; yazısız kaynakların yanı sıra;
• arkeolojik bulgular, • araç gereçler, • bitki liflerinden yapılan elbiseler, • kemik silahlar, • tarımsal araçlardan yararlanılarak aydınlatılır.	• arşiv belgeleri, • paralar, • anallar, • tabletler, • kitabeler, • süreli yayınlardan yararlanılır.

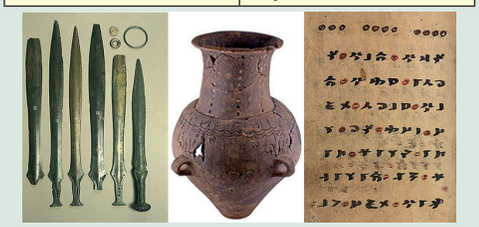

Dünya yaklaşık 2,5 milyon yıl önce buzullarla kaplı olduğu için insan yaşamına uygun değildi. Doğal çevrenin zamanla insan yaşamına elverişli hâle gelmesi sonucunda yaklaşık 14 bin yıl önce Anadolu'nun güneydoğusunda ve Mezopotamya'da insana dair ilk izlere rastlanmıştır. Bereketli Hilal olarak adlandırılan bu coğrafyada insanoğlu ilk köylerini kurarak tarımsal faaliyetlere başlamıştır. Tarımsal faaliyetlerin başlamasına bağlı olarak bölgede nüfus da artmıştır.

Bereketli Hilal

Yazının İcadından Önce İnsan

İnsanoğlunun ilk ekonomik faaliyeti avcılık ve toplayıcılıktır. Bu durum da göçebe yaşam tarzını peşinden getirmiştir.

İnsanoğlu, kendiliğinden yetişen hayvan ve bitkileri tükettikten sonra nüfusun artmasına bağlı olarak bu tarımsal ürünleri çeşitlendirmiş ve tarımsal faaliyetleri yürütmüştür.

Tarıma geçişle birlikte, hayvanları da evcilleştiren insanoğlu (keçi, koyun, köpek, sığır, domuz vb.) günümüzün köy yaşantısına benzer bir yaşam şeklini ortaya çıkarmıştır.

Yazının icadından önce insanlar,

- Tabiata bağlı bir hayat sürdürmüşler ve zamanla üretici olmuşlardır.
- Ateşi kontrol altına alarak ısınma, aydınlatma ve korunma amaçlı kullanmışlardır.
- Çeşitli av malzemesi (bıçak, balta, zıpkın, iğne, hançer) geliştirilmiştir.
- Sanatsal çalışmalarına (mağara resimleri) imza atmışlardır.

Avcılık ve Toplayıcılıktan Üreticiliğe

İklim şartlarının elverişli olması ile insanlar açık alanlarda kulübeler yapmışlar, kulübelerin etrafını hendekler ve çitler ile çevirmişlerdir. Deneme yanılma yoluyla ziraate başlamışlardır. Hayvanlar evcilleştirilmiş, köyler kurulmuştur. Seramik sanatı başlamış, giysiler üretilmiştir. Takas sistemi ile ticaret başlamış, tekerlek icat edilmiştir.

Diyarbakır Çayönü	Dünyanın en eski köy yerleşkesidir.
Konya Çatalhöyük	Dünyanın ilk şehir yerleşkesidir.
Yarımburgaz Mağarası (İstanbul)	Anadolu'nun bilinen en eski yerleşmesidir.
Karain Mağarası	MÖ 50 000 - MÖ 15 000 yılları arasında önemli merkezlerden biri olmuştur.
Altamira ve Lascaux Mağaraları	Eski Taş Çağı'na ait insan barınaklarına ev sahipliği yapmıştır.

Model Soru

İnsanlığın ilk yerleşim yerlerinden biri olarak kabul edilen ve "Bereketli Hilal" denilen bölgenin sınırları içerisinde bugün aşağıdaki yerlerden hangisinin bulunduğu <u>söylenemez</u>?

A) Diyarbakır B) Suriye
C) Irak D) Filistin
E) Tunus

Bereketli Hilal olarak adlandırılan bölge, Anadolu'nun güneydoğusu ve Mezopotamya'yı (Diyarbakır, Urfa, Suriye, Irak ve Filistin coğrafyalarını) içine almıştır. Tunus bu bölgenin dışındadır.

Doğru Seçenek E

Çatalhöyük'te yapılan kazılarda saban, kumaş parçaları, öküz kafası ve koyun iskeletlerine rastlanmıştır.

Bu bulgulara göre;

I. yerleşik yaşama geçildiği,
II. tarımsal üretimin yapıldığı,
III. hayvanların gücünden yararlanıldığı

bilgilerinden hangilerine <u>kesin olarak</u> ulaşılır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

Çatalhöyük'te bulunan saban parçaları tarımsal üretimin yapıldığını, buna bağlı olarak da yerleşik yaşamın ortaya çıktığını gösterir. Hayvanların gücünden yararlanıldığına dair bir bulguya rastlanmaz.

Doğru Seçenek D

İnsanlığın geçmişini, doğayla mücadelesini, sosyal ilişkilerini ve inançlarını öğrenmek geçmişten günümüze taşıdıkları bulguların incelenmesine bağlıdır.

Buna göre insanlığa ait ilk bulgulara rastlanan yerler arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

A) Konargöçer yaşam alanları
B) Tapınaklar
C) Mezarlar
D) Buzul bölgeleri
E) Nehir kenarları

Buzul bölgeleri, insanoğlunun ilk izlerine rastlandığı bölgeler arasında gösterilemez. Kutup bölgelerinin keşfi XIX. yüzyılın sonlarına dayanmaktadır. Diğer bölgelerde insanoğluna dair bulgulara rastlanabilir.

Doğru Seçenek D

Tarih öncesi dönemlerde insanlığın yerleşik yaşama geçip tarıma başlamasında;

I. av hayvanlarının azalması,
II. ateşin kontrol altına alınması,
III. nüfusun artması

gelişmelerinden hangilerinin etkili olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

Tarih öncesi devirlerde insanların tüketici toplumdan üretici topluma geçmelerinde av hayvanlarının azalması ve nüfusun artması etkili olmuştur.

Doğru Seçenek D

Sıra Sende

1. **İnsanoğlunun yazısız döneminin aydınlatılmasında aşağıdaki bulguların hangisinden yararlanıldığı söylenemez?**

A) Anıt ve kitabeler
B) Çanak çömlekler
C) Kemik silahlar
D) Saban parçaları
E) Tunç heykeller

2. Yeni Taş Dönemi'nde tarımın yapılması yeni aletlerin yapılmasını zorunlu hâle getirmiştir.

Bu dönemde tarımsal üretime bağlı olarak;

I. saban,
II. orak,
III. el değirmeni

aletlerinden hangilerinin kullanımının yaygınlaştığı söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

3. **Yazıdan önceki dönemde tahılların beslenmede kullanılmasının;**

I. nüfusun artması,
II. hayvanların evcilleştirilmesi,
III. öğütme taşı, havan, dibek gibi aletlerin yapılması

gelişmelerinden hangilerine ortam hazırlaması beklenir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

4. **Tarih öncesi dönemlerde insanların mağara duvarlarına resimler çizmeleri;**

I. sanat,
II. ekonomi,
III. kültür

alanlarından hangilerinde çaba göstermeye başladıklarına kanıt olarak gösterilebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

5. **İnsanoğlunun Mezolitik Dönem'de ateşi kontrol altına almasının, yaşamlarına aşağıdaki kolaylıklardan hangisini getirdiği söylenemez?**

A) Topraktan çanak çömlek yapılması
B) Madenlerin işlenmesi
C) Yiyeceklerin pişirilmesi
D) Bitki liflerinden elbiselerin yapılması
E) Hayvanlardan korunulması

6. Yerleşik yaşam ve tarımsal üretim sonucunda daha kolay beslenme yollarının öğrenilmesi insan nüfusunu artırmıştır. İnsanoğlunun verimi yüksek tahılları seçmesi ve tahılların sulak bölgelerde ekilebileceğini anlaması tarımsal üretime dayanan bir ekonominin oluşumunu sağlamıştır.

Aşağıdakilerden hangisinin bu durumun bir sonucu olduğu söylenebilir?

A) Takas sistemine dayalı ticaretin başlaması
B) Fırınlama teknikleri ve süsleme alışkanlıklarının değişmesi
C) Konargöçer hayatın yaygınlaşması
D) İnsanların megoron tipi evlerde yaşamaya başlaması
E) Artı ürün düşüncesinin terk edilmesi

1-A 2-E 3-E 4-D 5-D 6-A

Kök Bilgi

Sözlü Kültür

İnsan, evrenin yaratılışını, hayatın başlangıcını merak etmiş ve bunu çeşitli yollarla ifade etmeye çalışmıştır.

- Eski Türklerde ozan ve âşıklar,
- Yunanistan'da mit ve efsane anlatıcıları,
- Afrika'da toplumun en yaşlılarının anlatımları bu görevi üstlenmiştir.

Yazının icadından önce insanlar bilgi birikimi ve tecrübelerini mit ve efsaneler gibi sözlü olarak aktarmıştır. Bu sözlü kültür ögelerinin en eskilerinden biri de Altay Türklerine ait Yaratılış Efsanesi'dir.

Tarih Öncesi Dönemlendirme

Tarih öncesi dönemler sınıflandırılırken insanoğlunun kullanmış olduğu araç gereç ve madenler belirleyici olmuştur. Yazının kullanılması sonrası ise tarihî çağlar olarak bilinir.

Not

Tarih öncesi devirler her bölgede aynı sıra ile yaşanmamıştır. Bu çağların başlangıç ve bitişleri bölgelere göre değişiklik göstermektedir. Tarih öncesi dönemler bu durumdan dolayı bölgesel olarak adlandırılmıştır.

İlk Yerleşmeler

Yazıdan önceki dönemler incelendiğinde ilk yerleşim merkezlerinin bu döneme ait olduğu ortaya çıkmıştır. Anadolu'da bulunan Diyarbakır Çayönü, Konya Çatalhöyük, Şanlıurfa Göbeklitepe bu dönemleri aydınlatan önemli merkezlerdir. Bu yerleşim yerlerinden olan Göbeklitepe'de, günümüzden yaklaşık 12 000 yıl öncesine ait bulgulara rastlanmıştır.

Göbeklitepe

Günümüze kadar keşfedilen en eski tarihli dinî mimariyi içinde barındıran Göbeklitepe dünyanın bilinen en eski ve en büyük tapınak yerleşkesidir. Malta Adası'ndaki tapınaktan çok daha eski olan Göbeklitepe tapınağı tarım ve hayvancılığın başlamadığı dönemde yapılmıştır. Avcı-toplayıcı insanlar ibadet amaçlı dev boyutlarda süslü tapınaklar yapmışlardır.

Not

Dünyanın en eski köy yerleşkesi olan Diyarbakır Çayönü, şehir yerleşkesi olan Konya Çatalhöyük ve en eski tapınağın bulunduğu Şanlıurfa Göbeklitepe, UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer almaktadır.

Model Soru

Tarih öncesi devirler her bölgede aynı sıra ile yaşanmamıştır. Savaşlar, göçler ve ticaret, toplumların etkileşimini artırmış; bölgeler, bazen başka bölgelerden etkilenerek bazı devirleri atlamışlardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi tarih öncesi devirleri sırasıyla yaşayan bir bölgeye aittir?

A)

B)

C)

D)

E)

Tarih öncesi dönemler; Eski Taş, Orta Taş, Yeni Taş, Bakır, Tunç ve Demir çağları olarak sıralanmıştır. Seçeneklerde bu sıralama A seçeneğinde mevcuttur.

Doğru Seçenek A

Romalıların Türeyiş Destanı'ndaki dişi kurt ile Türklerdeki Türeyiş, Göç ve Ergenekon destanlarındaki kurt motifi birbirine benzemektedir. Yine Mezopotamya bölgesindeki Tufan ve Yaratılış hikâyeleri benzerlik göstermektedir.

Buna göre,

I. Anlatılar tek bir bölgeden değil, anlatıların karışımından meydana gelmiştir.

II. Sözlü kültüre ait ögeler Batı'dan Doğu'ya geçmiştir.

III. Sözlü kültür ürünleri, yazılı kültür ürünlerinden daha derin izler bırakmıştır.

yorumlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I ve III

Efsaneler, mitler ve destanlar gibi halk anlatıları, zamanla hem başka kültürlerden etkilenmiş hem de diğer kültürlerin sözlü ürünlerini etkilemiştir. Bu durum bu ürünlerin tek bir bölgeden değil, anlatıların karışımından ortaya çıktığına kanıttır.

Doğru Seçenek A

Çatalhöyük'te yürütülen kazılarda kemik takılar, çakmak taşından hançerler, bıçaklar, ok ve mızrak uçları ile pişmiş topraktan kap kacak ve bereket tanrıçası heykelleri çıkartılmıştır.

Buna göre Çatalhöyük'te yaşamış insanların aşağıdakilerden hangisini önemsediği <u>söylenemez</u>?

A) Avcılık B) Dinî inanış
C) Mimari D) Sanat
E) Savunma

Açıklamada mimariye dair bir bilgi verilmemiştir.

Doğru Seçenek C

Sıra Sende

1. **Yazının icadından önce insanların ateşi kullanmasının aşağıdakilerden hangisi üzerinde etkisi <u>olmamıştır</u>?**

A) Çanak çömlek yapılması
B) Dayanıklı silahların yapılması
C) Yerleşik hayatın başlaması
D) İnsan ömrünün uzaması
E) Araç gereç teknolojisinin gelişmesi

2. ----, günümüze kadar keşfedilen en eski tarihî-dinî mimarinin içerisinde yer almaktadır. Bölgede konut özelliği taşımayan bu yapılar, dinî ve ayinsel bir amaç taşıyordu. Klaus Schmidt'in ortaya çıkardığı bu bölge uygarlık tarihinde köklü değişikliklere neden olmuştur.

Parçada boş bırakılan yere aşağıdaki yerleşim yerlerinden hangisi getirilmelidir?

A) Göbeklitepe B) Çayönü
C) Çatalhöyük D) Yarımburgaz
E) Karain

3. I. Ezme ve öğütme taşları
II. İlkel saban parçaları
III. Bitki liflerinden yapılmış elbiseler

Konya Çatalhöyük'te yapılan kazılarda rastlanan yukarıdaki bulgulardan hangileri bölgede tarım yapıldığının <u>kesin</u> kanıtıdır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

4. **Anadolu'da bulunan aşağıdaki bölgelerden hangisinde insanlığın tarih öncesi dönemi ile ilgili bulgulara rastlanması söz konusu <u>değildir</u>?**

A) Konya Çatalhöyük
B) Antalya Karain Mağarası
C) İstanbul Yarımburgaz
D) Şanlıurfa Göbeklitepe
E) İzmir Bergama

5. **Tarih öncesi dönemlerle ilgili bir bölgede yapılan kazılarda toprağın altında;**

I. toprak,
II. taş,
III. maden

bulgularına rastlanma sırası aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A) I - II - III B) II - I - III C) III - I - II
D) III - II - I E) II - III - I

6. Yapılan bir arkeolojik kazıda toprağın en altında taştan aletlere, üste doğru ise topraktan ve madenden yapılmış eşyalara rastlanmıştır.

Bu durum aşağıdakilerden hangisini kanıtlar?

A) Bilgi birikiminin giderek arttığını
B) Coğrafyanın yaşam koşullarını etkilediğini
C) Tarım aletlerinin ortak kullanıldığını
D) İnsanlar arasında sosyalleşmenin başladığını
E) Tarih öncesi devirlerin aynı anda yaşandığını

1-C 2-A 3-B 4-E 5-B 6-A

Kök Bilgi

İlk Çağ'da, Mezopotamya'daki dinsel inançlar bilim ve ekonomik hayatı şekillendirmiştir. Tanrılar için çalışanlar, ürettikleri ürünleri tanrıların evi sayılan mabetlere teslim etmek zorundaydılar. Rahiplerin halkın teslim ettiği ürünleri kayıt altına almak için kullandıkları işaretler, zamanla ilk yazı çeşidi olan piktografı (sembol yazısı) ortaya çıkarmıştır.

Sümerlerin Uruk kentinde ortaya çıkan ilk yazı türüyle,

- Tarihî çağlar başlamıştır.
- İnsanoğlunun bilgi birikimi artmıştır.
- Bilgi birikimi gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılmıştır.

Sümerler tarafından bulunan bu yazı daha sonra Akad, Babil, Asur, Hitit, Lidya, İyon ve Urartu uygarlıklarının katkılarıyla gelişmiştir.

Mısırlıların icat ettikleri hiyeroglif adlı resim yazısının papirüs adlı kâğıtlara yazılması, yazının taşınabilirliğini kolaylaştırmıştır. Daha sonra ticaret sayesinde Fenikelilere geçen bu yazı zamanla 24 harften oluşan Fenike alfabesini ortaya çıkarmıştır. Bu alfabe, Anadolu uygarlıkları sayesinde Roma'ya geçmiş ve bugün kullandığımız Latin alfabesi ortaya çıkmıştır.

Batı Anadolu'da gelişmiş bir medeniyet kuran Bergamalılar, keçi derisinden yaptıkları parşömen adlı kâğıtları bir araya getirerek dünyanın ilk kitabını ortaya çıkarmışlardır. Çinlilerin tekstilden yaptıkları kâğıdı Talas Savaşı ile birlikte Müslümanlar da yapmayı öğrenmişlerdir.

İlk Çağ'da Bilim

İnsanoğlu tarihin ilk dönemlerinden itibaren çevreyi tanıma, zamanı algılama, beslenme, barınma, hastalıklardan korunma amacıyla bilime önem vermişlerdir. Bu amaçla tıp, coğrafya ve astronomi önemsenmiştir.

Astronomi ve matematik alanında ilk çalışmaları Sümerler gerçekleştirmiştir. Sümerlerin çalışmalarına Mısır medeniyetinin katkıları sonucunda ay yılı ve güneş yılı esaslı takvimler ortaya çıkmıştır.

Not

Mısırlılar tarım yapabilmek için yılı üç mevsime ayırmışlardır (ekme, taşma, biçme). Ekme zamanını tespit etmek astronomi, taşma zamanı sonrası arazilerin sınırlarını tekrar çizmek geometri, biçme sonrası vergileri tespit etmek de matematik biliminin gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Eski çağlarda insanoğlunun en büyük isteklerinden birisi de ölümsüzlüğe ulaşmak olmuştur. Bu düşünce özellikle Mısır'da tıp, eczacılık, kimya, mumyacılık ve mimari alanlarının gelişimine katkıda bulunmuştur.

İlk Çağ'da, coğrafya konusunda önemli gelişmelere imza atan Amasyalı Strabon, yapmış olduğu gezilerini *Coğrafya* adlı eserinde toplamıştır.

Thales	Felsefe, matematik
Eratosthenes	Coğrafya biliminin kurucusu
Hiparkos	Meridyen denilen hayalî çizimler yapması
Hipokrat	Bilimsel tıbbın kurucusu

Model Soru

Yazı; bilgi, beceri ve tecrübelerin tekrar edilmesinin önüne geçerek eski birikimlerin üzerine yenilerinin eklenmesini sağlamıştır. Her toplum, yazıyı devraldığı toplumun dilinden ve kültüründen etkilenmiştir.

Buna göre yazının;

I. toplumsal etkileşimin sağlanması,

II. bilgi birikiminin artması,

III. ekonomik hayatın canlanması

durumlarından hangilerine ortam hazırladığı savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) I, II ve III

Sümerler tarafından icat edilen yazı, toplumsal etkileşimi artırmanın yanında bilgi birikiminin de gelecek nesillere aktarılmasında etkili olmuştur.

Doğru Seçenek D

İlk Çağ'da Mezopotamya'daki dinî inanışlara göre, her şey tanrıların malıydı. Tanrılar için çalışan insanlar, ürettiklerini mabetlerde birleştirirlerdi. Rahipler, vatandaşların teslim ettiği ürünü tabletlere resmederlerdi. Bunun sonucunda Sümerler sembol yazısını icat etmişlerdir.

Buna göre yazının ortaya çıkmasında;

I. dinsel inançlar,

II. siyasi gelişmişlik,

III. ekonomik yapı

unsurlarından hangilerinin etkili olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III

D) II ve III E) I, II ve III

Sümerlerde inançlar gereği, bütün ürünlerin tapınağa teslim edilmesi gerekiyordu. Tapınağa teslim edilen ürünlerin kime ait olduğunu anlamak için oluşturulan semboller yazının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu durum da yazının ortaya çıkmasında inançların ve ekonomik uğraşların etkili olduğunu göstermektedir.

Doğru Seçenek C

Mısırlılar yaşamın ölümden sonra da devam ettiğine inanmışlardır.

Bu durumun Mısır'da aşağıdaki alanların hangisindeki gelişmeyi de beraberinde getirdiği <u>söylenemez</u>?

A) Tıp B) Eczacılık
C) Mimari D) Mumyacılık
E) Geometri

Mısır'da ölümden sonra hayata inanma; tıp, eczacılık, mimari, kimya ve mumyacılık alanlarında gelişmeleri de peşinden getirmiştir.

Doğru Seçenek E

Aşağıdakilerden hangisinin yazılı kültürün başlaması ile doğrudan ilgisi <u>yoktur</u>?

A) Kütüphanelerin kurulması
B) Çok tanrılı dinî inanışların başlaması
C) Kâğıt üretiminin başlaması
D) Papirüs ve parşömenlerin icat edilmesi
E) Ziraat ve ticaret kayıtlarının tutulması

Çok tanrılı dinî inanışlar ile yazı arasında bir bağ kurulamaz.

Doğru Seçenek B

Sıra Sende

1. Sümerlerde okullara "tablet evi" adı verilmiştir. Okuma yazma bilmek isteyen öğrenciler bu okulda kil parçaları üzerine aynı heceleri tekrar tekrar yazarak yazı yazmayı öğrenmeye çalışmıştır. Sümerler, öğretmene "tablet evinin babası", öğrenciye ise "tablet evinin oğlu" demiş; okul, bir aile ocağı kabul edilmiştir.

Bu bilgilere göre, Sümerlerle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Yazının icadıyla eğitimi kurumsallaştırmışlardır.
B) Bilimsel alanda Mezopotamya'da en ileri düzeye gitmişlerdir.
C) Eğitim-öğretim faaliyetlerinden yalnızca soylular yararlanmıştır.
D) Yazılı hukuk kuralları ilk önce Mezopotamya'da ortaya çıkmıştır.
E) Sümerlerde tapınaklar bir eğitim-öğretim merkezi görevi görmüştür.

2. I. Mısırlıların yazı aracı olarak papirüs ve fırça gibi araçlar kullanması
II. Bergama Krallığı'nda hayvan derisinden üretilen parşömenlerin kulanılması
III. Çinlilerin tekstilden yapılmış kâğıdı kullanması

Yukarıdaki durumlardan hangilerinin yazının taşınabilirliğini kolaylaştırdığı savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

3. **Keçi derisinden icat ettikleri parşömen adlı kâğıtları bir araya toplayarak dünyanın ilk kitabı olan *Codex*'i oluşturan İlk Çağ uygarlığı aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Bergamalılar B) Sümerler
C) Mısırlılar D) Romalılar
E) Fenikeliler

4. Mısırlılar tarımsal verimliliği artırmak için yılı; ekme, taşma, biçme olarak üç mevsime ayırmışlardır. Özellikle taşmadan sonra arazilerin sınırlarının ve ödenecek vergilerin tespiti, matematik ve geometri bilimini geliştirmiştir.

Buna göre Mısır'da bilimin gelişmesinde;

I. kültürel gelişmişlik,
II. toplumsal ihtiyaçlar,
III. ekonomik uğraşlar

durumlarından hangilerinin etkili olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

5. **Sümer ülkesinde yapılan kazılarda çıkarılan belgelerde** "tablet evi"**,** "tablet evinin babası"**,** "tablet evinin oğlu" **gibi ibarelerin yer alması aşağıdakilerden hangisini kanıtlar?**

A) Üretim araçlarının ortak kullanıldığını
B) Yazılı kültürün başladığını
C) Sözlü kültür unsurlarının terk edildiğini
D) Özel mülkiyet anlayışının yaygınlaştığını
E) Tapınak ekonomisinin terk edildiğini

1-A 2-E 3-A 4-D 5-B

Kök Bilgi

İran Medeniyeti

İran'da en gelişmiş medeniyeti kuran Persler ülkeyi satraplık denilen eyalet sistemiyle yönetmişlerdir. Ülke topraklarını kontrol altında tutabilmek için posta teşkilatını kurmuşlardır. Sardes'ten Sus'a kadar uzanan Kral Yolu'nu yapmışlardır.

Hint Medeniyeti

Sıfır sayısını ilk defa kullanan Hint medeniyeti aritmetik biliminin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Mahabharata ve Ramayana destanları önemlidir.

Çin Medeniyeti

Barut, pusula, kâğıt ve matbaayı dünya medeniyetine kazandırmışlardır. Avrupalı Galileo'dan önce Güneş sistemi üzerinde çalışmışlar, Güneş lekeleri hakkında araştırmalar yapmışlardır. Tıp alanında çalışan Çinliler masaj ve akupunkturu tedavi yöntemi olarak kullanmışlardır.

Mezopotamya Medeniyetleri

Sümerler

MÖ 3200'de çivi yazısını bulmuşlardır. Ziggurat adlı yapılar inşa etmişlerdir. Alan ölçümleri ve su kanalları açmak için geometriden yararlanmışlardır. Pi sayısının değerini 3,125 olarak belirlemişlerdir. Ay ve Güneş tutulmalarını hesaplamışlar; Merkür, Mars, Venüs, Satürn gibi gezegenleri tespit etmişlerdir.

Babilliler

Mimaride gelişen Babilliler, Babil'in Asma Bahçeleri ve Babil Kulesi'ni inşa etmişlerdir. Hammurabi Kanunlarını hazırlamışlardır.

Asurlar

Kurdukları ticaret ağı sayesinde Anadolu'ya yazıyı getirmişlerdir. Bu sayede Anadolu'da tarihî çağlar başlamıştır.

Yunan Medeniyeti

Şehir devletleri şeklinde örgütlenen Yunan medeniyetinde cumhuriyet ve demokrasinin ilk izleri görülür. Bilimsel çalışmaların ön plana çıktığı Yunan medeniyetinde Tales ve Pisagor; matematik, astronomi ve felsefe alanlarında çalışmalar yapmışlardır.

Anadolu Medeniyetleri

Hititler

Devlet ile ilgili kararları Pankuş adlı meclislerinde almışlardır. Bu mecliste kraliçe tavananna da görev yapmıştır. Yaptıkları kanunlarda evlenme, boşanma, miras gibi konulara yer vermişlerdir. Tanrılarına hesap vermek için anal adlı yıllıklar oluşturmuşlardır.

Lidyalılar

Tarihte ilk defa madenî paralar bastırıp kullanmışlardır.

Frigler

Tarım, hayvancılık, dokumacılık ve kuyumculuk alanlarında ön plana çıkmışlardır.

Urartular

Doğu Anadolu'da kurulan Urartular; taş işlemeciliği, madencilik, hayvancılık alanlarında gelişmişlerdir. Van Kalesi, Şamran Sulama Kanalı önemli eserleridir.

Mısır Medeniyeti

Nil Nehri etrafında kurulan Mısır medeniyeti; mimari, matematik, astronomi ve tıp alanında ilerlemiştir. Mısırlılar, güneş takvimini kullanarak yılı 365 gün olarak hesaplamışlardır. Kralları adına piramit adlı yapılar inşa etmişlerdir. Keops Piramidi 147 metre yüksekliğindedir.

Doğu Akdeniz Medeniyetleri

Fenikeliler

Lübnan Dağları civarında kurulan Fenikeliler Akdeniz'in ilk denizcileri olarak bilinirler. Ticaret sayesinde öğrendikleri hiyeroglif ve çivi yazısı yerine kendilerine özgü Fenike alfabesini yapmışlardır. Bu alfabe bugünkü Latin alfabesine temel olmuştur.

İbraniler

Tarihte ilk tek tanrılı dine inanan İbraniler bu din sayesinde ulusal kimliklerini günümüze kadar korumuşlardır.

Model Soru

Gizem Öğretmen; İlk Çağ'da başlıca medeniyet havzaları konusuna başlamadan önce öğrencilerine akupunktur, barut, pusula, masajla tedavi gibi kavramları vermiştir.

Bu kavramlara bakılarak Gizem Öğretmen'in derste aşağıdaki konulardan hangisini anlatacağı söylenebilir?

A) Çin uygarlığı
B) Pers uygarlığı
C) Mısır uygarlığı
D) Fenike uygarlığı
E) Yunan uygarlığı

Barut, pusula, kâğıt, matbaa, akupunktur, masajla tedavi gibi konularda ön plana çıkan uygarlık, Çin uygarlığıdır.

Doğru Seçenek A

Mezopotamya uygarlıkları, alan ölçümleri ve su kanalları açmak için geometriden yararlanmışlardır.

Bu bilgiye göre Mezopotamya'daki uygarlıkların;

I. tarım,
II. mimari,
III. tıp

uğraşlarından hangilerinde ön plana çıktıkları söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

Mezopotamya uygarlıklarının alan ölçümleri yapmaları ve sulama kanalları açmaları, tarım ve mimari alanlarında geliştiklerine kanıt gösterilebilir.

Doğru Seçenek D

	Açıklama	D	Y
I	MÖ 2375'te tarihte bilinen ilk yazılı kanunları çıkaran Babillilerdir.	✓	
II	Günümüzde kullanılan geleneksel tıbbın tedavi yöntemi olan akupunkturu Yunanlar bulmuştur.		✓
III	Güneş takvimini kullanan ve piramit adı verilen anıt mezarı Mısırlılar yapmıştır.	✓	
IV	Batı Anadolu'dan başlayarak Sus şehrine kadar uzanan Kral Yolu'nu Lidyalılar inşa etmiştir.	✓	

Yukarıda verilen açıklamalardan hangilerinin eşleştirilmesinde hata yapılmıştır?

A) Yalnız I B) I ve II (C) I ve IV
D) III ve IV E) II, III ve IV

Tarihte bilinen ilk yazılı kanunları MÖ 2375'te Sümerler yapmıştır. Ayrıca Kral Yolu'nu Lidyalılar değil Persler yapmışlardır.

Doğru Seçenek C

Aşağıdaki uygarlıklardan hangisi <u>daha farklı</u> bir bölgede kurulmuştur?

A) Sümerler B) Babilliler
C) Asurlar D) Akadlar
(E) Hititler

Sümerler, Babilliler, Elamlar, Asurlar ve Akadlar; Mezopotamya'da kurulan uygarlıklardır. Hititler, Anadolu'da kurulmuşlardır ve Anadolu uygarlıklarına öncülük yapmışlardır.

Doğru Seçenek E

Sıra Sende

1. **Matematik biliminin gelişmesinde;**

I. Hint,
II. Sümer,
III. Mısır

uygarlıklarından hangilerinin etkisinden söz edilebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III (E) I, II ve III

2. **İlk Çağ uygarlıklarından;**

I. Fenikelilerin Akdeniz Havzası'nda kolonicilik yapması,
II. Pers ve Lidyalıların Kral Yolu ticareti ile ilgilenmesi,
III. Asurluların Anadolu'da karum adı verilen ticari pazar yerleri kurmaları

faaliyetlerinden hangilerinin toplumlar arasında etkileşim sürecini hızlandırdığı söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III (E) I, II ve III

3.
- Sardes'ten başlayıp Sus'a kadar uzanan Kral Yolu'nu yapmışlardır.
- Bir yılın uzunluğunu bugünkü hesaba göre dört beş dakikalık bir hata ile hesaplayarak ay yılı esaslı takvimi hazırlamışlardır.
- Diğer İlk Çağ medeniyetlerinden farklı olarak tek tanrılı dinlere inanmışlardır.
- Tapates adlı halı ve kilimleri dokumuşlardır.

Bu özellikler aşağıdaki uygarlıklarla eşleştirildiğinde hangi uygarlıkla ilgili bir bilgi verildiği <u>söylenemez</u>?

A) Persler B) Frigler
(C) Lidyalılar D) İbraniler
E) Sümerler

4. **Yapmış oldukları kolonicilik sayesinde Akdeniz'in uzman gemicileri ve tüccarları olarak anılan uygarlık aşağıdakilerden hangisidir?**

A) İbraniler (B) Fenikeliler
C) Mısırlılar D) Lidyalılar
E) Asurlar

5. Yunan şehir devletlerinde şehir devletlerinin başına geçecek olan yöneticiler yapılan seçimle belirlenirdi.

Buna göre Yunanlar aşağıdaki yönetim anlayışlarından hangisinin ilk örneğini vermişlerdir?

(A) Demokrasi
B) Oligarşi
C) Mutlak monarşi
D) Meşruti monarşi
E) Tiranlık

6. Matematikte ilk defa sıfır sayısını kullanmışlardır. Fakat sıfırı sayı olarak kabul etmemişlerdir. Sayı sistemindeki bu erken tarihli gelişme sayesinde aritmetik biliminin önünü açmışlardır.

Sözü edilen uygarlık aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hitit medeniyeti
B) Sümer medeniyeti
C) Mısır medeniyeti
(D) Hint medeniyeti
E) Asur medeniyeti

Kök Bilgi

İnsan ve Çevre

İlk Çağ'da dünyanın büyük bir bölümünden henüz insanoğlu haberdar değildi. İlk Çağ insanı, İngiltere'den Hindistan'a uzanan coğrafyada yaşıyordu. Bu dönemde insanoğlunun tabiat ile ilişkisi incelendiğinde tabiatın insana hâkim olduğu görülmektedir.

İklim koşulları göz önüne alındığında ilk yerleşmeler MÖ VI ve V. bin yıllarda Mezopotamya coğrafyasında görülmüştür. Buna karşın Avrupa kıtası henüz buzullarla kaplı olduğu için Avrupa'da böyle bir yaşama beş bin yıl sonra rastlanmıştır.

Mezopotamya'da yaşayan insanlar ilk zamanlarda silah yapma teknolojisinde istenilen seviyeye gelmediği için insanlar güvenlik amacıyla tepeleri ve dağlık alanları yerleşim yeri olarak seçmişlerdir. İlerleyen dönemlerde ateşin kontrol altına alınmasıyla, madenden silahlar yapan insanoğlu Mezopotamya'nın düzlüklerine yerleşmeye başlamıştır.

Tarih boyunca toplumların hayat tarzları, sanat anlayışları, ekonomik faaliyetleri, beslenme şekilleri ve giyim kuşamları bakımından başka toplumlarla farklılık göstermesinde coğrafya belirleyici olmuştur.

Coğrafyanın etkisiyle,

- "Bereketli Hilal", Nil Nehri'nin kenarı, İndus ve Ganj nehirlerinin etrafında yerleşim alanları kurulmuştur.
- Bazı topluluklar (Orta Asya Türkleri) konargöçer hayatı devam ettirmişlerdir.
- İnsanların geçim kaynakları çeşitlenmiştir (denizcilik, tarım, hayvancılık, balıkçılık gibi).

Türkler Orta Asya'nın ilk yapısından dolayı hayvancılıkla uğraşmışlar ve konargöçer bir yaşam sürdürmüşlerdir. Çin ile ticaret yapan Türkler, hayvansal gıdalar ihraç etmişler; tarımsal ürünler satın almışlardır. Türklerde "kuz" ve "kuy (koy)" tabirleri konargöçer hayat ile alakalıdır.

İlk Çağ'da Göçler

Geçmişten günümüze;

- artan nüfusu besleme ihtiyacı,
- iklim değişiklikleri,
- politik değişkenlikler,
- inanç gruplarının baskı altına alınması,
- yeni yerler keşfetme arzusu,
- bulaşıcı hastalıklar

gibi nedenlerle göçler yapılmıştır.

Ege Göçleri, "Deniz Kavimleri Hareketi" olarak adlandırılan bu göçler MÖ XIII. yüzyıl sonları ile MÖ XII. yüzyıl başlarında yaşanmıştır. Yunanistan'dan başlayan bu göçler, Mısır ve Anadolu'ya kadar uzanmıştır. Bu dönemde Anadolu'ya hükmeden Hitit Devleti bu göç dalgasına dayanamayıp yıkılmıştır.

Orta Asya'da yaşayan Türk toplulukları da benzer nedenlerle farklı bölgelere göç etmişlerdir. Türk göçleri üç kıtaya yayılmıştır.

İlk Çağ'da insanoğlu, görmüş olduğu dinsel baskılardan dolayı da farklı bölgelere göç etmiştir. Bunun İlk Çağ'daki en önemli örneği Yahudi ve Hristiyan göçleridir. Yahudiler dünyanın çeşitli bölgelerine dağılırken ilk Hristiyanlar Kapadokya ve Antakya bölgesinde mağaralarda yaşamaya başlamıştır. Bu baskılar, Hristiyanlığın serbest bırakıldığı 313 yılında Milano Fermanı'na kadar devam etmiştir.

Not

Hristiyanlık ilk zamanlarda köleler ve fakir halk arasında yayılmıştır. Romalıların baskısı ile ilk Hristiyanlar yer altı kiliseleri yapmışlardır. Hristiyanlık IV. yüzyılda Roma'nın resmî dini olmuştur.

Model Soru

İnsanlığın yeryüzündeki;

I. avcılık ve toplayıcılık,

II. tarım,

III. madencilik

ekonomik uğraşlarının gelişim sırası aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A) I - II - III B) I - III - II C) II - I - III D) III - II - I E) II - III - I

İnsanoğlu ilk önce avcılık ve toplayıcılık, sonra tarım, ardından da madencilik yapmıştır.

Doğru Seçenek A

İnsanoğlunun göçebe yaşam tarzını benimsemesinde;

I. besin ihtiyacını karşılamak,

II. hayvanlarına geniş otlaklar bulmak,

III. madenleri kullanmak

amaçlarından hangilerinin etkili olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

İnsanoğlu; besin ihtiyacını karşılamak, hayvanları için geniş otlaklar bulmak, yeni yerler keşfetmek gibi nedenlerden dolayı farklı bölgelere göç etmiştir.

Doğru Seçenek C

MÖ 587 yılında Babil Kralı II. Nabukadnezar, Yahudi Krallığı'nı istila ederek Kudüs Mabedi'ni tahrip etmiş ve Yahudilerin büyük bir kısmını göçe zorlamıştır. Bu olaydan 70 yıl sonra Pers Kralı Kiros, Yahudilerin topraklarına dönmelerine izin vermiştir. Roma İmparatorluğu'nun hâkim olduğu bu topraklarda Yahudiler, Romalılar tarafından Kudüs'ten çıkartılarak dünyanın çeşitli bölgelerine göçe zorlanmıştır.

Yahudilerin dünyanın çeşitli bölgelerine göçe zorlanmalarına karşın ulusal kimliklerini korumalarında etkili olan temel unsur aşağıdakilerden hangisidir?

A) İnançlarını kimlikleriyle özdeşleştirmeleri
B) Ana yurtlarına dönmeleri
C) Dinlerini yaymaları
D) Güçlü bir yönetim anlayışına sahip olmaları
E) Ticaretle uğraşmaları

Yahudilerin tarihin çeşitli dönemlerinde farklı bölgelere göç etmelerine karşın dinlerini farklı toplumlara yaymayıp ulusal kimlikleriyle örtüştürmeleri millet olma bilinçlerini kaybetmelerini engellemiştir.

Doğru Seçenek A

I. Romalılar
II. Asurlar
III. Babilliler

Yukarıdaki topluluklardan hangilerinin Yahudi ve Hristiyanlara dinî baskı yaptıkları söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

Romalılar, Asurlar ve Babilliler inanç gruplarına baskı yapmışlardır.

Doğru Seçenek E

Sıra Sende

1. İnsanoğlunun ilk dönemlerde düzlük alanlardan ziyade dağlık bölgelere yerleşmesinde;

I. saldırılardan korunmak,
II. su ve av hayvanı bulmak,
III. güvenliği sağlamak

amaçlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

2. Hristiyanlığın yayılmasına engel olamayan Roma İmparatorluğu, aşağıdaki gelişmelerden hangisinin ardından Hristiyanlığı serbest inanç olarak bırakmıştır?

A) İznik Konsülü'nün toplanması
B) Milano Fermanı'nın ilan edilmesi
C) Kadıköy Konsülü'nün toplanması
D) Kavimler Göçü'nün yapılması
E) Batı Roma'nın yıkılması

3. Aşağıdakilerden hangisinin İlk Çağ toplumlarının günlük yaşamını kolaylaştırdığı <u>söylenemez</u>?

A) Toprağın işlenmesinin keşfedilmesi
B) Saban, orak gibi aletlerin yapılması
C) Öğütme taşları, havan ve dibek kullanılması
D) Zorunlu göçlerin yaşanması
E) Hayvanların evcilleştirilmesi

4. Roma İmparatorluğu'nda Hristiyanlığın serbest bırakılmasından önce Roma baskısından kaçarak Anadolu'ya gelen ve burada inançlarını gizlice sürdürmeye çalışan ilk Hristiyanlara ait izlere;

I. Kapadokya,
II. Antakya,
III. Trabzon

bölgelerinden hangilerinde rastlandığı söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

5. İnsanoğlunun yaşam şekli göz önüne alındığında göçebelerin geçim kaynakları arasında;

I. avcılık,
II. balıkçılık,
III. tarım

uğraşlarından hangileri gösterilebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

6. İlk Çağ'da Ege ve Akdeniz adalarından Anadolu'ya doğru, Arabistan'dan Filistin ve Suriye'ye doğru, kuzeyden Doğu Anadolu ve Mezopotamya'ya doğru büyük göç hareketleri olmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi bu göç hareketlerinin nedenleri arasında <u>gösterilemez</u>?

A) İklim değişikliği
B) Politik değişiklikler
C) Yerleşik hayata geçilmesi
D) Nüfusun giderek artış göstermesi
E) Geçim sıkıntısının yaşanması

1-E 2-B 3-D 4-C 5-C 6-C

Kök Bilgi

Asurlar

MÖ II. yüzyılda Mezopotamya'da kurulan Asurlar, son başkentleri Ninova'nın yıkılış tarihi olan MÖ 612 yılına kadar varlıklarını sürdüren bir uygarlıktır. Mezopotamya'da doğal kaynakların istenilen düzeyde olmaması Asurları ticaret yapmaya zorlamıştır. Kara koloniciliğinde ön plana çıkan Asurların, Kayseri Kültepe'de kurdukları Kaniş karumu en önemli ticaret merkezleridir. Burada Hititlerle yaptıkları ticaret sayesinde, Anadolu'ya yazı gelmiştir. Anadolu'da tarihî çağlar başlamıştır. Asur Ticaret Koloniler Çağı olarak adlandırılan dönemde (MÖ 1950-1750) Asurlar; Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Suriye, Filistin ve Mısır'a kadar uzanan geniş bir ticaret ağı kurmuşlardır.

İlk Çağ'ın tüccar toplulukları

Lidyalılar

MÖ VII. yüzyılda Batı Anadolu'da Gediz ve Küçük Menderes havzalarında kurulan Lidyalılar, Kral Giges zamanında bağımsızlıklarını kazanmışlardır.

Lidyalıların yaşadıkları coğrafya, madenlerin zenginliği ve toprakların verimliliğiyle ön plana çıkmıştır. Tarım, hayvancılık, dokumacılık ve maden işlemeciliği alanında gelişen Lidyalıların, tarihte ilk kez madenî parayı icat etmeleri ticarette bir devrim etkisi yaratmış, o güne kadar ön planda olan takas usulünü geri plana atmıştır. Lidyalılar, Kral Yolu sayesinde Doğu-Batı ticaretinin yanı sıra Doğu-Batı kültürlerini de kaynaştırmışlardır.

Fenikeliler

Lübnan Dağları civarında MÖ XII. yüzyılda siyasi bir teşekkül kuran Fenikeliler, Doğu Akdeniz sahil şeridinde geniş bir ticaret ağı kurmuşlardır. İlk Çağ'ın en iyi gemi yapım ustaları ve denizcileri olan Fenikeliler; Mısır, Kıbrıs, Girit ve Rodos'tan Sicilya ve İspanya'ya kadar uzanan coğrafyada geniş bir ticaret ağı kurmuşlardır.

Not

Tunus'ta bulunan Kartaca, Fenikelilerin en önemli kolonileriydi. Bu koloni için Romalılarla 120 yıl süren Pön Savaşlarını yapmışlardır.

Soğdlar

Soğdlar, yaşadıkları bölge itibarıyla Orta Asya'dan geçen ticaret yollarının kesişim noktasında bulunuyordu. Başta Semerkant olmak üzere birçok şehir devletinden oluşan Soğdlar, V. yüzyılda Akhunlar (Eftalitler), VI. yüzyılda da Kök Türklerin egemenliği altına girmişlerdir. Soğdlu tüccarlar elçilik görevi de yapmışlardır.

Kök Türkler Dönemi'nde Orta Asya'nın en önemli ticaret merkezî hâline gelen Soğd bölgesinde yaşayan tüccarlar Kök Türklerin koruması altında Çin'den İtalya'ya kadar uzanan geniş coğrafyada ticaret yapmışlardır.

İslamiyet'ten sonraki dönemde de İpek Yolu'ndaki etkilerini koruyan Soğdlu tüccarlar, varlıklarını X. yüzyıla kadar devam ettirmişlerdir.

Model Soru

İlk Çağ'ın önemli tüccar kavimlerinden olan Asurlular, Anadolu'da Kayseri Kültepe'de bulunan Kaniş pazar yerinde Hititlerle yaptıkları ticareti belli bir sisteme oturtmak için hukuki vesikalar oluşturmuşlardır. O güne kadar yazıyı tanımayan Anadolu toplumları bu sayede yazıyı kullanmaya başlamıştır.

Buna göre;

I. Anadolu'da tarihî devirlerin başladığı,

II. Mezopotamya kültürü ile Anadolu kültürünün kaynaştığı,

III. ticaretin İlk Çağ'ın en önemli uğraş alanı olduğu

bilgilerinden hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

Asurlarla Hititlerin Kayseri Kültepe'de yaptıkları ticaret sonucunda Anadolu'ya yazı gelmiştir. Yazı sayesinde Anadolu kültürü ile Mezopotamya kültürü kaynaşmıştır. Bu parçadan, ticaretin İlk Çağ'ın en önemli uğraşı olduğu bilgisine ulaşılamaz.

Doğru Seçenek D

İlk Çağ toplumlarının ekonomik faaliyetlerinin şekillenmesinde etkili olan <u>en önemli</u> unsur aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kurulan bölgenin coğrafi özelliği
B) Yer altı kaynaklarının zenginliği
C) İnanç özgürlüğünün varlığı
D) Yönetim anlayışının gelişmişliği
E) Bilimsel çalışmaların çokluğu

İlk Çağ'da uygarlıkların kuruldukları coğrafi bölgeler ekonomik uğraşlarını belirleyen önemli unsurdur. Lübnan ve Yunanistan'ın dağlık bir coğrafya olması Yunan ve Fenike toplumlarını deniz ticaretine yöneltmiştir.

Doğru Seçenek A

I. Asurlar
II. Çinliler
III. Lidyalılar

İlk Çağ'da kurulan yukarıdaki uygarlıklardan hangilerinin Anadolu uygarlıkları ile ticari ilişki içerisinde oldukları söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II (C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

Asurlar ve Lidyalılar Anadolu uygarlıklarıyla ticari ilişkiler içinde olmuşlardır. Çinlilerin Anadolu uygarlıklarıyla doğrudan ticari ilişkileri yoktu.

Doğru Seçenek C

İlk Çağ'ın tüccar toplulukları; Lidyalılar, Fenikeliler, Asurlular ve Soğdlardır.

Aşağıdakilerden hangisinin bu tüccar topluluklar ile bağı <u>kurulamaz</u>?

A) Kolonicilik
B) Ormancılık ve gemicilik
(C) Tapates ve ziggurat
D) Para ve ücretlik askerlik
E) Kara ve deniz ticareti

Tapates, Frig topluluğunda; ziggurat ise Sümerlerde görülmüştür.

Doğru Seçenek C

Sıra Sende

1.
- Doğu Akdeniz sahil şeridinde varlıklarını devam ettirmişlerdir.
- En önemli kolonileri olan Kartaca'yı Pön Savaşları sonucunda Romalılara kaptırmışlardır.

Özellikleri belirtilen İlk Çağ uygarlığı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Soğdlar (B) Fenikeliler
C) Asurlar D) Mısırlılar
E) Hititler

2.

İlk Çağ'ın tüccar topluluklarını gösteren harita dikkatli incelendiğinde aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Fenikelilerin İspanya'ya kadar geniş bir yayılma alanı bulduğu
(B) İpek Yolu ticaretinde Soğd, Asur ve Fenikeli tüccarların iş birliği yaptığı
C) İpek Yolu ticaretinin Mezopotamya üzerinden Doğu Akdeniz'e ulaştığı
D) Lidya, Fenike ve Asur devletlerinin Akdeniz'e sınırı olduğu
E) Asurluların Anadolu coğrafyasında da etkinlikte bulunduğu

3. **Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının, aralarındaki ticari ilişkiyi aşağıdaki yolların hangisi üzerinden yürüttükleri söylenebilir?**

A) İpek Yolu B) Baharat Yolu
(C) Kral Yolu D) Kürk Yolu
E) Tuz Yolu

4. I. Madenî paranın icat edilmesi
II. Kolonicilik faaliyetlerinin yaygınlaşması
III. Fenikelilerde gemilerin inşası amacıyla ormancılık faaliyetinin yaygınlaşması
IV. Kök Türklerin Soğdlu tüccarları himaye etmesi
V. Asurluların Ninova'da zengin bir kütüphane oluşturması

Yukarıda verilen özelliklerden hangisinin İlk Çağ'da ticari ilişkiler ile bağı <u>daha azdır</u>?

A) I B) II C) III D) IV (E) V

5.
- İslam öncesi dönemde Semerkant merkezli olarak faaliyette bulunmuşlardır.
- İpek Yolu üzerinde Kök Türklerle ve Akhunlarla mücadele hâlinde olmuşlardır.

Özellikleri belirtilen tüccar topluluk aşağıdakilerden hangisidir?

(A) Soğdlar B) Lidyalılar
C) Fenikeliler D) Hazarlar
E) İtil Bulgarları

6. **Lidyalılar tarafından MÖ VIII. yüzyılda paraların kullanılmaya başlanmasının;**

I. takas yönteminin gerilemesi,
II. siyasi hayatın gelişmesi,
III. ticaretin kolaylaşması

durumlarından hangilerine zemin oluşturduğu savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
(D) I ve III E) II ve III

Kök Bilgi

İnsanoğlu tarımsal üretime geçmesi sonucunda göçebe yaşamı terk ederek yerleşik yaşama geçmiştir. İnsanoğlunun bir bölgeye yerleşmesi sonucunda tarımsal üretime bağlı artı ürün ihtiyacı ortaya çıkmış ve kendi bölgesinde bulunmayan bazı ürünlere ihtiyaç duymaya başlamıştır. Bu durum ticareti ortaya çıkarmıştır. Diğer taraftan bu gelişmeler siyasi organizasyonları da beraberinde getirerek kabile konfederasyonlarının ortaya çıkmasına ortam hazırlamıştır. Mezopotamya'da kurulan Sümerler, Akadlar, Babilliler, Asurlar ile Anadolu'da ortaya çıkan Frigler, Lidyalılar, Hititler, Urartular bu kabile konfederasyonlarına örnek olarak verilebilir.

Coğrafi koşullara ve hayat tarzının değişmesine bağlı olarak bu kabile konfederasyonları zamanla şehir devletlerine dönüşmüştür.

Şehir devletlerine;

Sümerlerde	Site
İyon ve Yunan	Polis
Mısır'da	Nom veya nomes

denilmiştir. Şehir devletlerinin siyasi, askerî ve ekonomik güçlerini artırıp hâkimiyet sahasını genişletme isteği büyük devletleri ve imparatorlukları ortaya çıkarmıştır.

Toplumların yaşadıkları coğrafyalar siyasi ve ekonomik yapılarını etkilemiştir.

Dağlık bir bölgede kurulan Yunanlar şehir devletleri hâlinde örgütlenmenin yanında kolonicilikle de uğraşmışlardır.

İstilalara açık bir bölge olan Mezopotamya'da dışarıdan gelen saldırılar sonucu konargöçer kabileler yerleşik kabileleri ele geçirerek Sümer, Babil gibi uygarlıkları kurmuşlardır.

- İlk Çağ'da Fenike, Yunan, İyon, Asur gibi medeniyetler deniz ve kara koloniciliğinde gelişme göstermişlerdir. Asurların, Anadolu'da Kayseri Kültepe'de Asur Ticaret Koloniler Çağı'nda kurdukları koloniler sayesinde Anadolu'ya yazı gelmiş ve Anadolu'da tarihî çağlar başlamıştır.

Not

Toplumların koloni kurmalarında;

- toprakların tarıma elverişli olmaması,
- artan nüfusa yurt bulma,
- ham madde ve pazar arayışı,
- köle ve asker ihtiyacı

faktörleri etkili olmuştur.

İlk Çağ'da şehir devletlerinin yanında merkezî imparatorluklar da ortaya çıkmıştır. Bu imparatorluklardan bazıları ele geçirdikleri bölgelerin kültürlerini dışlamayıp onlardan faydalanmışlardır. Kuşatıcı imparatorluk olarak adlandırılan bu imparatorluklara Hititler örnek verilebilir. Ele geçirdikleri bölgelerle kaynaşmayıp sadece onların kaynaklarına el koyan imparatorluklara ise kuşatıcı olmayan imparatorluklar denir. Yeni Babil, Fenike, Asur örnek verilebilir.

Model Soru

Yunanistan'ın coğrafi yapısı, İlk Çağ'da bu bölgede geniş topraklara hükmeden merkezî bir devlet yapısının kurulmasını geciktirmiştir.

Bu duruma göre siyasi organizasyonların yönetim şeklinde;

I. bölgenin yer şekilleri,

II. halkın dinsel inançları,

III. hükümdarların düşünce yapıları

durumlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

(A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) II ve III

Devletlerin kuruldukları coğrafyalar, siyasi ve ekonomik yapılarını etkilemektedir. Yunanistan'ın dağlarla kaplı olması bölgeler arası bağlantıyı zayıflattığı için siyasi yapının şehir devletleri şeklinde örgütlenmesine neden olmuştur.

Doğru Seçenek A

İlk Çağ'da Fenike, İyon, Asur gibi medeniyetlerde kolonicilik faaliyetleri görülmüştür. Ülkeleri dışında ele geçirilen toprakları kendilerine bağlayarak bazen de kendi vatandaşlarını o bölgeye yerleştirerek oluşturdukları idari yapılanmaya kolonicilik denir.

Buna göre İlk Çağ uygarlıklarının koloni kurmalarında aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu <u>söylenemez</u>?

A) Ham madde ve pazar ihtiyacı

B) Artan nüfusa yurt bulmak

C) Asker ve köle ihtiyacını karşılamak

D) Yiyecek ve maden sıkıntısını gidermek

(E) Kültürel birliği sağlamak

İlk Çağ'da; ham madde ve pazar ihtiyacı, artan nüfusa yurt bulma, yiyecek ve maden ihtiyacını karşılama, asker ve köle ihtiyacını karşılama koloniciliğin temel amaçlarıdır. Kültürel birliği sağlamak bunlar arasında gösterilemez.

Doğru Seçenek E

I. Kolonicilik
II. Ticaret
III. Kuşatıcı imparatorluk yapısı

Yukarıda verilen unsurlardan hangileri kültürel etkileşimin ortaya çıkmasını kolaylaştırmıştır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

Kolonicilik, ticaret ve kuşatıcı (kültürlerden faydalanan) imparatorluk yapısı kültürel etkileşimi artıran unsurlardır.

Doğru Seçenek E

I. Aile toplulukları (klan)
II. Kabile konfederasyonu
III. İmparatorluklar
IV. Şehir devletleri

İnsan topluluklarının siyasi yönden büyüme süreci aşağıdakilerden hangisinde doğru sıra ile verilmiştir?

A) I - II - III - IV B) II - I - III - IV
C) IV - III - I - II D) I - II - IV - III
E) II - IV - III - I

İnsan topluluklarının büyüme süreci klan, kabile, şehir devleti ve imparatorluk şeklinde olmuştur.

Doğru Seçenek D

Sıra Sende

1. **İnsanların büyük siyasi organizasyonlar kurmalarını sağlayan öncelikli faaliyetleri aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Madenlerin kullanılması
B) Tarımın başlaması
C) Yerleşik yaşama geçilmesi
D) Ticaretin yapılması
E) Avcılık ve toplayıcılığın öneminin azalması

2.

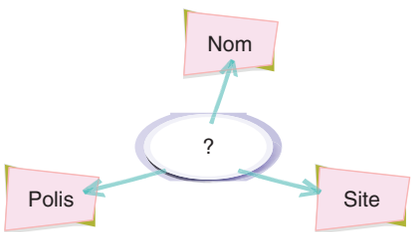

Şemada verilen unsurlar düşünüldüğünde "?" ile gösterilen yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Merkezî otoritenin zayıf olduğu siyasi organizasyonlar
B) Kolonicilik faaliyetlerini ortaya çıkaran unsurlar
C) Kültürel birliğin sağlanmasını önleyen kavramlar
D) İmparatorluk anlayışının temel özellikleri
E) Kuşatıcı imparatorlukların ana unsurları

3. Topraklarında yaşayan çeşitli milletleri egemenliği altına toplayan devlet biçimine imparatorluk denir.

Buna göre aşağıdaki devletlerden hangisinin imparatorluk özelliği taşıdığı <u>söylenemez</u>?

A) Hititler B) Asurlar
C) Babilliler D) İyonlar
E) Persler

4. İlk Çağ'da yaşamış olan bazı imparatorluklar, ele geçirdikleri yerlerdeki kişileri ve kültürleri dışlamayıp oradaki insanları devlet sistemi içine katmış ve onlardan faydalanmışlardır.

Kuşatıcı imparatorluk olarak adlandırılan bu yapılara;

I. Hitit,
II. Yeni Asur,
III. Yeni Babil

imparatorluklarından hangileri örnek olarak verilebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

5. I. Madenlerin işlenmesi
II. Atın evcilleştirilmesi ve at arabalarının yapılması
III. Demirin eritilmesi ile dayanıklı sivri, kesici silahların yapılması

Yukarıda verilen özelliklerden hangileri imparatorlukların ortaya çıkmasını kolaylaştırmıştır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

6. **İlk Çağ'da kurulan aşağıdaki medeniyetlerden hangisi deniz koloniciliğinden ziyade kara koloniciliği yaparak Anadolu'ya yazıyı getirmiştir?**

A) Sümerler B) Asurlar
C) Urartular D) Babilliler
E) Elamlar

1-B 2-A 3-D 4-A 5-E 6-B

Kök Bilgi

İlk Çağ'ın başından itibaren Mezopotamya, Mısır, Anadolu, Hint, Makedonya gibi bölgelerde farklı siyasi yapılar ortaya çıkmıştır. Bu siyasi yapılarda yöneticiler halkı çeşitli yollarla kendine bağlamışlardır. Bu daha çok din olmuştur.

Hititler

MÖ 1700'lerde Anadolu'nun gelişmiş ilk medeniyetini kuran Hitit kralları güçlerini tanrılardan alıyordu fakat krallar kendilerini tanrı olarak görmezlerdi. Bu durum Hititlerde, yönetimde teokratik bir monarşi anlayışının görüldüğüne kanıttır. Pankuş denilen asiller meclisi vardır.

Urartular

Urartularda en büyük tanrı, savaşı simgeleyen Haldi'dir. Krallar yaptıkları işleri Haldi adına yaparlardı. Kral, tanrının yerine hükmeden bir vekil konumundaydı. Bu yönüyle Hitit ve Urartu yönetimleri benzerlik taşıyordu.

Yunan-İyon

Yunan ve İyon devlet yönetiminde etkili olan soylular, devleti tanrı adına yönettikleri için yönetim teokratik bir kimlik taşımaktadır. Tanrıları adına büyük tapınakların inşa edildiği Yunan medeniyetinde din adamlarının kral üzerinde bir etkisi olsa da aristokratların yönetimdeki etkisi daha büyüktü.

Sümerler

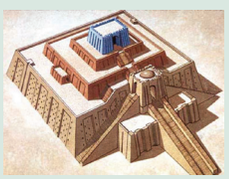

İlk Çağ'ın önemli bir medeniyeti olan Sümerlerde ensi, patesi adı verilen yöneticiler aynı zamanda başrahip, başyargıç, başkomutan konumundaydı. Sümerler saygı duydukları tanrıları adına zigguratlar inşa etmişlerdir. Bu tapınaklarda bulunan rahipler yöneticiler üzerinde etkiliydi. Şehir devletleri hâlinde örgütlenmiştir.

Babil-Asur

Kralların kutsal yönleri tanrılara ve tapınaklara yaptıkları hizmetlerle ölçülürdü. Fakat Babil Kralı Hammurabi bu anlayışlardan farklı olarak "Gücümü tanrılardan değil, ordularımdan ve koyduğum kanunlardan alıyorum." demiş ve kendisini "Adaletin Kralı" olarak adlandırmıştır.

Elam

Krallarını ve yöneticilerini Sümerlerdeki gibi hem yönetici hem de din adamı kabul ederlerdi. Ayrıca krallarını tanrının vekili olarak görürlerdi.

Persler

Perslerde hükümdar, gücünün kaynağını diğer İlk Çağ uygarlıklarında olduğu gibi tanrılardan alırdı. Zerdüştlük inancının hâkim olduğu dönemlerde krallar kendilerini Tanrı Ahuramazda'nın vekili olarak tanımlarlardı.

Mısırlılar

Kuruldukları bölge itibarıyla kendilerine özgü bir medeniyet kuran Mısırlılarda başlangıçta krallar devleti tanrılar adına yönetmelerine rağmen, daha sonraki dönemlerde ise firavun siyasi otoritesini artırarak kendisini tanrı-kral ilan etmiştir.

Not

İlk Çağ'da kurulan uygarlıkların temeli, soy üstünlüğünün egemen olduğu monarşilere dayanırdı. Devletler, bu güçlerine tanrıların da güçlerini ekleyerek teokratik bir özellik kazanmıştır.

Model Soru

Pers Kralı Kiros, Babil ülkesini fethettikten sonra kendisini Babil'in tanrısı Marduk'un vârisi ilan etmiştir.

Bu durumun;

I. halkın saygısını kazanmak,

II. otoritesini artırmak,

III. siyasi yapıyı güçlendirmek

amaçlarından hangilerine yönelik olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) I ve III E) I, II ve III

İlk Çağ imparatorları siyasi otoritelerini artırmak, halkın saygısını kazanmak ve devletin gücünü artırmak için fethettikleri bölgelerin tanrılarını kendi tanrıları ilan etmişlerdir.

Doğru Seçenek E

Siyasi gücün bir tek kişinin elinde bulunduğu ve yönetimin genellikle kan yoluyla aile bireylerine geçtiği yönetim biçimine monarşi denir.

Buna göre aşağıdaki devletlerden hangisinin monarşik bir anlayış taşıdığı <u>söylenemez</u>?

A) Roma İmparatorluğu

B) Babilliler

C) Sümerler

D) Yunanlar

E) Osmanlı Devleti

Yunanistan'da şehir devletlerinin başına geçecek kişiler seçimle belirlendiği için demokratik bir yönetim anlayışı gelişmiştir.

Doğru Seçenek D

Mezopotamya'da Sümerler, Babilliler ve Asurlar zaman zaman güçlerini kaybetmiş fakat aradan birkaç yüzyıl geçtikten sonra yeniden kurulmuş ve güçlenmişlerdir. Mezopotamya'da Ur, İssin, Babil, Kassit, Kalde gibi soy dayanışmasının sonucu olarak bu devletler siyasi güçlerini tekrar kazanmışlardır.

Bu bilgilere göre, Mezopotamya uygarlıklarının aşağıdaki yönetim anlayışlarından hangisine sahip oldukları söylenebilir?

A) Teokrasi B) Demokrasi
C) Oligarşi D) Monarşi
E) Meşruti monarşi

Mezopotamya krallarının kendilerini daha önceki sülalelere dayandırıp imparatorluklarını ilan etmeleri monarşik bir devlet düzenine göre yönetildiklerinin kanıtıdır.

Doğru Seçenek D

MÖ 1700'lerde Anadolu'da gelişmiş bir medeniyet kuran Hititlerde krallar güçlerini tanrılardan alıyordu.

Bu duruma göre, Hititlerde aşağıdaki devlet anlayışlarından hangisinin görüldüğü söylenebilir?

A) Oligarşi B) Demokrasi
C) Teokrasi D) Tiranlık
E) Meşrutiyet

Hititlerde kralın gücünü tanrılardan alması teokratik devlet anlayışının benimsendiğinin kanıtıdır.

Doğru Seçenek C

Sıra Sende

1. Hititler, fethettikleri bölgelerin tanrılarını da tanrıları kabul etmiş, o tanrılara da saygı göstermişlerdir. Bu yüzden Hitit ülkesinin bir diğer adı "Bin Tanrı İli"dir.

Bu duruma göre Hitit krallarıyla ilgili;

I. hoşgörü anlayışını benimsedikleri,
II. siyasi otoritelerini güçlendirdikleri,
III. laik devlet anlayışını önemsedikleri

bilgilerinden hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

2. İlk Çağ uygarlıklarından Urartularda krallar yaptıkları işleri tanrıları "Haldi" adına yapmışlardır. Hititlerde ise kralın emri tanrının emriymiş gibi görülürdü.

Bu durum aşağıdakilerden hangisini kanıtlar?

A) İlk devletlerde gücün meşruiyet kaynağının tanrısal olduğunu
B) Çok tanrılı inanıştan tek tanrılı inanışa geçildiğini
C) Kralların toplum üzerindeki gücünün giderek azaldığını
D) Coğrafya ve iklimin siyasi hayat üzerinde belirleyici olduğunu
E) Din ile devlet işlerinin ayrı yürütüldüğünü

3. I. Soy üstünlüğü
II. İlahi güç
III. Teknik buluşlar

İlk Çağ uygarlıklarında yöneticilerin, güçlerini yukarıdaki unsurların hangilerinden aldıkları söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

4. **Babil Kralı Hammurabi'nin** "Gücümü tanrılardan değil, kurmuş olduğum ordulardan alıyorum." **diyerek aşağıdaki devlet anlayışlarından hangisinin temellerini attığı söylenebilir?**

A) Laik B) Meşrutiyet
C) Oligarşi D) Teokratik
E) Tiranlık

5. Mısır'da tanrı-kral olarak kabul edilen firavun adlı yöneticiler kendilerini insanların, toprakların ve malların sahibi olarak görmüşlerdir.

Bu durumun Mısır'da;

I. hukukun üstünlüğü,
II. insan hakları,
III. özel mülkiyet

kavramlarından hangilerinin gelişimini engellediği savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

6. Sümer ve Hititlerde yöneticiler başkomutan, başrahip ve başyargıç olarak adlandırılmıştır. Ayrıca krallar güçlerini tanrıdan almışlardır.

Buna göre;

I. teokratik monarşi anlayışının görüldüğü,
II. yöneticilerin otoritelerinin güçlü tutulduğu,
III. dinî, hukuki ve askerî alanda yetkinin kralda olduğu

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

1-C 2-A 3-C 4-A 5-E 6-E

Kök Bilgi

Mezopotamya'da bölge hayvancılığa uygun olmadığı için açılan sulama kanalları sayesinde yeni tarım alanları oluşturulmuştur. Bölgede maden, kereste, taş gibi doğal kaynakların bulunmaması, medeniyetin gelişimi için büyük eksiklikti. Bu durum Sümerlerin şehir devletleri şeklinde örgütlenmelerine etki etmiştir. Bunun yanında istilacı özelliklere sahip olan Babilliler ve Asurlar birçok bölgeyi ele geçirdikleri için imparatorluk görünümüne kavuşmuşlardır.

Yunanistan'ın kurulduğu bölgenin dağlarla kaplı olması sonucu insanlar dar bir sahil şeridine yerleşmiştir. Şehir devletleri şeklinde örgütlenen Yunanlarda Atina ve Sparta gibi şehir devletleri arasında çok uzun soluklu savaşlar yaşanmıştır. Peleponnes Savaşları Yunanistan tarihinin en büyük iç savaşıdır. Bu iç savaşlar Yunanistan'da kralların yetkilerini azaltmış, bunun yanında kralları denetleyen yönetimlerin yetkilerini artırmıştır. Böylece aristokratik yönetim anlayışları ortaya çıkmıştır. Aristokratlar arasından belli bir grubun yönetime el koyması da oligarşi olarak adlandırılır. Belli dönemlerde kralların, soyluların katıldığı seçimlerle seçilmesi de demokrasi ve cumhuriyet olarak adlandırılır.

Yunanistan'da daha sonraki dönemlerde ise güç kullanarak yönetimi ele geçiren tiranların egemen olduğu tiranlık rejimi uygulandı.

- İlk Çağ'da Anadolu'da yaşamış olan Hititler ve Urartular kuruldukları coğrafyanın etkisiyle feodal bir yapılanma içine girmişlerdir. Feodal beylerin, iç işlerinde bağımsız olsalar da merkezde bulunan krala karşı bir bağlılığı vardı.

ASLANLI KAPI

Hititlerde kralın yanında kralı denetleyen Pankuş adlı meclis vardı. Bu meclise kralın yanında kraliçe tavananannın da katılım hakkı vardı.

İlk Çağ'ın en güçlü merkezî imparatorluğunu kuran Persler ülkeyi satraplıklara ayırmışlardır. Kral, merkezden atadığı satraplar sayesinde bu eyaletleri kontrol altında tutmuştur. Perslerin kurduğu posta teşkilatı da bu amaca hizmet etmiştir. Bu sistem daha sonra Büyük İskender ve Roma İmparatorluğu tarafından da uygulanmıştır.

Mısır'da medeniyetin oluşumuna katkıda bulunan, Nil Nehri'dir. Ülke, çöllerle ve denizlerle kaplı olduğu için farklı uygarlıklar tarafından istila edilmemiştir. Mısır Kralı Menes, nom adlı şehir devletlerini tek çatı altında toplayarak Mısır Devleti'ni kurmuştur.

Model Soru

Asurlar istilacı bir yapıya sahipti. Mezopotamya dışındaki pek çok yeri yönetimleri altına almışlardır.

Bu durum Asurların;

I. imparatorluk,

II. tiranlık,

III. oligarşi

anlayışlarından hangilerine sahip olduklarına kanıttır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) I ve III

Asurların kendi dışındaki toprakları istila etmeleri imparatorluk görünümüne kavuştuklarına kanıttır.

Doğru Seçenek A

Yunanistan'da soylulara dayanan ve ayrıcalıklı sınıf olan aristokratlara veya halka karşı zaman zaman güç kullanarak yönetimi ele geçiren kişiler olmuştur.

Bu kişilerin kurdukları yönetim aşağıdakilerden hangisidir?

A) Monarşi B) Tiranlık C) Demokrasi D) Oligarşi E) Meşrutiyet

Sözü edilen anlayış tiranlıktır. Yunanistan'da daha çok görülen bu yönetim anlayışının en büyük temsilcisi Peisistratos'tur.

Doğru Seçenek B

İlk Çağ Anadolu medeniyetlerinden olan Hititler ve Urartular, kuruldukları coğrafyaların etkileri sonucunda feodal krallıklar şeklinde teşkilatlandılar. Bu feodal prenslikler kendi içlerinde belli yetkilere sahip olsa da merkeze karşı sorumluydular.

Bu yapılanmanın Hititlerde ve Urartularda;

I. güçlü bir merkezî yapılanmanın kurulamaması,

II. ekonomik hayatın sönük geçmesi,

III. halkın yönetime katılması

durumlarından hangilerini ortaya çıkardığı söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

Feodal yapılanmanın görüldüğü yerlerde sağlam bir merkezî otoriteden söz edilemez. Diğer öncüllerdeki gelişmeler feodalleşme ile ilgili değildir.

Doğru Seçenek A

İlk Çağ'da tek kişinin genelin yararını gözettiği yönetime monarşi denilirken tek kişinin kişisel çıkarını gözeten yönetime ---- denilmiştir.

Cümlede boş bırakılan yere gelebilecek yönetim anlayışı aşağıdakilerden hangisidir?

A) cumhuriyet B) aristokrasi
C) demokrasi D) oligarşi
E) tiranlık

Tek kişinin kişisel çıkarını gözeten yönetime tiranlık denilmiştir.

Doğru Seçenek E

Sıra Sende

1. **Geniş topraklara egemen olan Perslerin bu topraklarda merkezî otoriteyi korumak için;**

I. satraplıkların başına merkezden valiler atamaları,

II. şahgözü ve şahkulağı adlı müfettişlikler oluşturmaları,

III. posta teşkilatını kurmaları

çalışmalarından hangilerini yaptıkları söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

2. Hititlerde ilk yıllarda toprakların yönetimi prenslere veriliyordu, prensler kendilerine verilen topraklara karşılık savaş sırasında kralın ordusuna katılacak asker ve araba temin etmek zorundaydı.

Bu durum aşağıdakilerden hangisini kanıtlar?

A) Dinî ve siyasi birliğin güçlü tutulduğunu

B) Feodal tımar sisteminin uygulandığını

C) Çok uluslu devlet yapısının görüldüğünü

D) Düzenli ordunun temelinin atıldığını

E) Kralın yetkilerinin anayasa ile sınırlandırıldığını

3. **Aşağıdaki kavramlardan hangisi İlk Çağ uygarlıklarından olan Hititlerle <u>ilişkilendirilemez</u>?**

A) Pankuş meclisi B) Tavananna
C) Satraplık D) Bin Tanrı İli
E) Anal

4. İlk Çağ'da Yunanistan'da yaşanan iç savaşların sonucunda ayakta kalmaya çalışan şehir devletlerinin ordularını güçlendirme çabaları, geniş kesimlerin siyasal haklar elde etmesinde ve siyasi yapının demokratik bir nitelik kazanmasında etkili olmuştur.

Bu duruma göre Yunanistan'da demokrasinin gelişimine;

I. iç çatışmaların yaşanması,

II. halkın yeni haklar istemesi,

III. din adamlarının baskısı

durumlarından hangilerinin ortam hazırladığı savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

5. **İlk Çağ'da ortaya çıkan aşağıdaki siyasi teşekküllerden hangisinin şehir devletleri şeklinde örgütlendiği <u>söylenemez</u>?**

A) Mısırlılar B) Yunanlar
C) Fenikeliler D) Sümerler
E) Hititler

6. **İlk Çağ'da;**

I. Kral Menes'in nom adı verilen şehir devletlerine son vermesi,

II. Yunanların Atina, Sparta, Korint gibi devletlerden oluşması,

III. Perslerin ele geçirdiği toprakları merkezden atadıkları valilerle yönetmesi

uygulamalarından hangileri siyasi birliğin tam olarak kurulamadığını kanıtlar?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

1-E 2-B 3-C 4-C 5-E 6-B

Kök Bilgi

İmparatorluklarda Gücün Meşruiyet Kaynağı

İlk Çağ'ın başlarında Avrupa'da merkezî, güçlü devletlere rastlamak mümkün değildir. İlk devlet organizasyonunun görüldüğü Yunanistan'da devlet, polis adlı şehir devletlerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur.

Pers İmparatorluğu

Devletin başında "Ülkeler Kralı" unvanına sahip imparator bulunurdu. Pers imparatorları kendilerini İyilik Tanrısı Ahuramazda'nın temsilcisi olarak görmüşlerdir.

Büyük İskender İmparatorluğu

Makedonya Kralı II. Filip, Yunan polislerini birleştirerek Helen birliğini kurdu.

Kendisinden sonra tahta çıkan oğlu Büyük İskender, sınırlarını hızla genişleten ve Helen birliğini tehdit eden Persler üzerine Asya Seferlerine çıktı.

Persler ordusunu art arda yenerek Anadolu, Mezopotamya, Suriye, Mısır ve İran'ı ele geçirdi. Hindistan'ın Pencap bölgesine kadar ilerledi. Pers İmparatorluğu'nu yıkıp bu devletin sahip olduğu toprakları sınırlarına kattı.

Not

Büyük İskender'in çıktığı bu sefer sonucunda Doğu-Batı uygarlıkları birbiriyle kaynaşmış ve Helenizm uygarlığı ortaya çıkmıştır.

Büyük İskender, Doğu inançlarından etkilenerek Mısır'da Karnak Tapınağı'ndaki rahipler tarafından "Amon-Ra'nın oğlu" ilan edilmiştir. Yine Batı Anadolu'da Didim Apollo Tapınağı kâhini tarafından "Zeus'un oğlu" ilan edilmiştir. İskender, tıpkı kendisinden önceki Mısır kralları gibi gücünü tanrısallaştırarak yönetimin teokratik bir hâl almasına neden olmuştur.

Büyük İskender, Perslerden etkilenerek satraplık idaresini benimsemiştir. Bu yönetim sistemi de Roma İmparatorluğu'na örnek olmuştur.

Not

Büyük İskender, hâkimiyetini ve dünya imparatorluğu kurma fikrinin meşruiyetini dine dayandırmıştır.

Roma İmparatorluğu

MÖ VIII. yüzyılda bugünkü İtalya topraklarında kurulan Roma İmparatorluğu, İskender İmparatorluğu'nun bir devamı olma özelliğini göstermektedir.

Krallık-cumhuriyet-imparatorluk şeklinde yönetilen Roma'da krallık ve cumhuriyet dönemlerinde kral senatoya karşı sorumluyken Augustus'un imparatorluğunu ilan etmesiyle birlikte senato eski gücünü kaybetmiştir. Roma kralları siyasi otoritelerini artırmıştır.

Roma toplumu; patriciler, plepler ve kölelerden oluşmuştur. Roma İmparatorluğu'nda yönetme yetkisi patricilerin (asil) elindeydi. Patricilerin arazileri, çiftlikleri ve sürüleri vardı. Askerlik ve devlet memurluğu görevleri patricilerin imtiyazındaydı. Roma'da dinin yanında soy birliği de önemli tutulmuştur.

Model Soru

Gücün meşruiyet kaynağı bakımından Büyük İskender, Pers ve Çin imparatorluklarının benzer noktaları arasında;

I. tanrılara dayanması,

II. teokratik bir kimliğin benimsenmesi,

III. halk egemenliğine dayanması

durumlarından hangileri gösterilebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

İlk Çağ'da kurulan uygarlıkların ortak noktası güçlerinin meşruiyet kaynağının ilahi olmasıdır. Bu durum devletlerin teokratik bir anlayış benimsediklerine kanıt olarak gösterilebilir.

Doğru Seçenek D

Roma'da imparatorluk dönemini başlatan İmparator Oktavianus, Roma tanrıları için Pantheon denilen bir tapınak yaptırarak meşruiyetini onlara dayandırmıştır.

Buna göre,

I. Roma uygarlığı çok tanrılıdır.

II. Siyasi otorite gücünü dine dayandırmıştır.

III. Roma'da senatonun gücü artmıştır.

yargılarından hangilerine <u>ulaşılamaz</u>?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

Tanrılar adına Pantheon tapınağı yapılması çok tanrılı olunduğunu gösterir. Oktavianus'un gücünü tanrılara dayandırması gücün dine dayandırıldığını kanıtlar. Ama senatonun gücünün arttığı söylenemez.

Doğru Seçenek C

Büyük İskender, çıktığı büyük Doğu Seferi'nin sonucunda Doğu'nun gizemli dinlerinden etkilenmiş ve Mısır'da Karnak Tapınağı rahipleri tarafından Amon-Ra'nın oğlu olarak adlandırılmıştır.

Büyük İskender'in bu faaliyetlerinin;

I. siyasi otoritesini artırmak,

II. çok tanrılı inanışa son vermek,

III. yönetimde halkın desteğini almak

amaçlarından hangilerine yönelik olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) I ve III E) II ve III

İlk Çağ'da imparatorlar yönetim yetkisini tanrıdan aldıklarını savunurlardı. Bu sayede hem kralın otoritesi güçlenir hem de halkın desteği artardı. Halk, kralı tanrının yeryüzündeki gölgesi olarak görür ve ona sonsuz bir itaatle bağlanırdı. Çok tanrılı inanışa son vermek öncülü bu durum ile ilişkilendirilemez.

Doğru Seçenek D

I. Büyük İskender

II. Pers İmparatorluğu

III. Çin İmparatorluğu

Yukarıdaki devletlerden hangilerinin imparatorlarının yönetim yetkisini tanrıdan aldığına inanılırdı?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III

D) II ve III E) I, II ve III

Pers, Büyük İskender ve Çin imparatorluklarında hükümdarların yönetim yetkisini tanrıdan aldığına inanılırdı. Büyük İskender, Mısır'ı işgal ettiğinde Amon-Ra rahipleri tarafından tanrı-kral ilan edilmiştir. Çin'de de hükümdarlar göklerin vekili kabul edilmişlerdir.

Doğru Seçenek E

Sıra Sende

1.

- Kralları, Tanrı Ahuramazda'nın yeryüzündeki temsilcileridir.
- Paraların bir yüzünde hükümdarlar, diğer yüzünde kutsal ateş resmedilmiştir.

Özellikleri belirtilen İlk Çağ uygarlığı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Roma B) Persler

C) Moğol D) Çin

E) Makedonya

2. **Roma Devleti'nde;**

I. imparatorluk,

II. krallık,

III. cumhuriyet

yönetim anlayışlarından hangilerinin görüldüğü savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) I, II ve III

3. Helenizm, Büyük İskender'in Asya seferinin sonucunda Doğu ve Batı kültürlerinin kaynaşması ile oluşmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi Helenizm için <u>söylenemez</u>?

A) Geniş bir alanda etkilidir.

B) Büyük İskender İmparatorluğu'na ait bir kültürdür.

C) Özgün bir Hristiyan kültürünü ortaya çıkarmıştır.

D) Toplumlar arasında kültürel etkileşimi hızlandırmıştır.

E) Sentez bir kültür yapısını ortaya çıkarmıştır.

4. Makedonya Kralı Büyük İskender, kendi adına bastırdığı paraların üzerinde Herakles ve Zeus'un simgelerini kullanmıştır.

Bu durum aşağıdakilerden hangisine kanıt olarak gösterilebilir?

A) Gücün meşruiyet kaynağını tanrısallaştırdığına

B) Ekonominin güçlendiğine

C) Ticaretin gelişme gösterdiğine

D) Uluslararası ekonomi politikalarını takip ettiğine

E) Tanrılara saygılı olduğuna

5. Roma İmparatoru Augustus Dönemi'nde yönetim saltanata dönüşmüş ve imparator; yönetimin başı, başkomutan, başyargıç ve başrahip konumuna gelmiştir.

Buna göre Augustus Dönemi'nde devletin;

I. teokrasi,

II. monarşi,

III. oligarşi

anlayışlarından hangilerine sahip olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II

D) II ve III E) I, II ve III

6. **Büyük İskender'in çıktığı Doğu Seferi sonucunda oluşturulan Helen kültürüne aşağıdaki uygarlıklardan hangisinin etkisinden <u>söz edilemez</u>?**

A) Yunan B) Mısır

C) Anadolu D) Çin

E) İran

1-B 2-E 3-C 4-A 5-C 6-D

Kök Bilgi

Tarihin ilk dönemlerinden itibaren meşruiyetini dine veya soya dayandıran imparatorlar, varlığını devam ettirebilmek için maddi kaynaklara ihtiyaç duymuşlardır.

İlk Çağ'da maddi güç ile coğrafya birbirini bütünlemiş iki önemli unsurdur. Coğrafyası uygun bir devlet, kısa sürede güç elde etmiş, büyümüştür.

Not

İlk siyasi organizasyonlar ılıman iklimin hüküm sürdüğü nehir, göl ve deniz kenarlarında ortaya çıkmıştır. İndus, Ganj, Fırat, Dicle ve Nil nehirlerinin kenarları önemli yerleşim alanlarıdır.

İlk siyasi organizasyonlarında yöneticiler halkın geçimini temin etmek için önemli çalışmalar yapmıştır. Sulama kanalları, barajlar, drenaj çalışmaları yapılmıştır. Böylece yöneticiler halk üzerinde otoritesini ve saygınlığını korumuştur. Bu çalışmalar olmadığında devletin siyasi ömrü kısa sürmüştür.

Not

İlk Çağ'da halkı zenginleştirmek ve tarımı korumak isteyen Frig kralları, öküz kesene veya saban kırana ölüm cezası vermişlerdir.

İlk Çağ'da Sümerlerde halk, hürler ve köleler olmak üzere sınıflara ayrılmıştır. Köleler bir mal gibi alınıp satılmıştır. Ticarette gümüş külçeler kullanan Sümerler, aynı zamanda borç senedi kullanan ilk uygarlık olmuştur. Çömlekçilik, dokumacılık, kanal yapımı, hayvancılık, tarım ve ticaret Sümerlerde gelişmiştir.

İlk Çağ'da deniz ticareti ile gelişen Ege Yunan havzasındaki devletler kolonicilik ile uğraşmışlardır. Asurlular ise kara ticaret kolonileri kurmuşlardır.

İlk Çağ'da siyasi organizasyonlar varlıklarını sürdürebilmek için askerî güce de önem vermişlerdir. Sümerlerde eli silah tutan herkes asker sayılmıştır. Kral, başkomutan olarak orduyu komuta etmiştir. Sümerler, savaşlarda ok, yay ve savaş arabası kullanmışlardır. MÖ XIII. yüzyılda güçlenen Hititlerde ordu piyade ve süvarilerden oluşmuştur. Gerektiğinde ücretli askerler de kullanmışlardır.

Not

Hititler, Suriye'ye egemen olmak için Mısırlılarla Kadeş Savaşı'nı yapmıştır. Bu savaş MÖ 1280'de Kadeş Antlaşması ile sonuçlanmıştır.

Mısır ordusunun çekirdeğini, firavunu korumakla görevli hassa askerleri ve kale muhafızları oluşturmuştur. Mısır ordusu savaşlarda ok, yay, mızrak, balta ve kılıç kullanmışlardır.

Lidyalılar ticarette zenginleştikleri için ücretli askerlerden bir ordu kurmuş, bu durum devletin yıkılmasını hızlandırmıştır.

Urartular	Hayvancılık, madencilik, taş işlemeciliği
Lidyalılar	Ticaret, tarım, kuyumculuk
Hititler	Tarım, hayvancılık, ticaret
Yunanlar	Ticaret, zeytinyağı ve şarap satarak hububat alma
Fenikeliler	Ticaret sayesinde Mısırlıların hiyeroglif yazısını alfabeye çevirme
Frigler	Tarım, hayvancılık, dokumacılık, dericilik

Model Soru

Mısır'da ticaretin firavunun adamlarının denetimi altında olmasının;

I. bilimin gelişmesi,

II. zengin bir tüccar sınıfının doğması,

III. ekonomik bağımsızlığın sağlanması

durumlarından hangilerine engel olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) I ve II E) II ve III

Mısır'da ticaret, firavunun adamlarının kontrolü altında gerçekleşiyordu. Bu durum bölgede bağımsız ekonomi politikalarının izlenmesine ve zengin bir tüccar sınıfının doğmasına engel olmuştur.

Doğru Seçenek E

İlk Çağ'da devlet yöneticileri akarsular arasında sulama kanalları yapmışlar, barajlar inşa etmişler ve bataklıkları kurutmak için çalışmalar yapmışlardır.

Buna göre devlet adamlarının;

I. tarımsal üretimi artırma,

II. ekonomik yönden güçlenme,

III. toprakları üzerinde yaşayan halkı zenginleştirme

durumlarından hangilerini amaçladığı söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III

D) II ve III E) I, II ve III

İlk Çağ'da yöneticiler halkı zenginleştirmek, tarımı geliştirmek ve ekonomik yönden güçlenmek için sulama kanalları ve barajlar yapmışlardır.

Doğru Seçenek E

İlk Çağ'da Ege Yunan havzasında kurulan devletler kolonicilikle, Fırat ve Dicle kenarında kurulan devletler tarımla, Orta Asya'da kurulan devletler ise hayvancılıkla uğraşmışlardır.

Buna göre;

I. coğrafi şartların, gücün maddi kaynakları üzerinde belirleyici olduğu,

II. İlk Çağ toplumlarının geçim kaynaklarının çeşitli olduğu,

III. Ege Yunan havzası toplumlarının hâkimiyet alanını genişletmeye çalıştığı

çıkarımlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

İlk Çağ'da coğrafya, insanların geçim kaynaklarını ve gücün maddi kaynaklarını belirlemiştir. Kolonicilik ise sömürgeciliktir. Hâkimiyetin artırılmak istendiğini gösterir.

Doğru Seçenek E

Aşağıdaki İlk Çağ uygarlıklarından hangisinin Hititlerle siyasi bir çatışmaya girdiği söylenebilir?

A) Mısır B) Roma C) Hint
D) Bergama E) Sümer

Mısırlılarla Hititler 16 yıl sürecek olan Kadeş Savaşı'nı yapmışlardır. Bu savaşın sonucunda iki taraf arasında dünyanın ilk barış antlaşması olan Kadeş Barışı yapılmıştır.

Doğru Seçenek A

Sıra Sende

1. Medeniyetlerin ekonomik yaşam ve askerî yapılarında coğrafya belirleyici unsurdur.

Buna göre kuruldukları bölge göz önüne alındığında;

I. Fenike,

II. Mısır,

III. Yunan

uygarlıklarından hangilerinin güçlü donanmalar kurdukları söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

2. İlk Çağ'da, Mısır'da toprakların ekme zamanını tespit etmek astronominin, taşma sonucunda tarlaların sınırlarının yeniden şekillendirilmesi geometrinin, tarlaları biçme sonrası vergilerin hesaplanması ise matematiğin gelişmesinde etkili olmuştur.

Bu bilgilere bakılarak aşağıdaki genellemelerden hangisi yapılabilir?

A) Mısır'da özgün bir kültür yapısının oluştuğu

B) Ticarette değiş tokuş usulünün terk edildiği

C) İhtiyaçların insanları bilimsel çalışmalara yönlendirdiği

D) Doğa olaylarının tamamen kontrol altına alındığı

E) Yöneticilerin bilimsel çalışmaları desteklediği

3. **Fenikeliler aşağıdaki uygarlıkların hangisinden aldıkları resim yazısını geliştirerek harf yazısına çevirmişlerdir?**

A) Asurlar B) Mısırlılar
C) Sümerler D) Akadlar
E) Elamlar

4.
- Tarım ve hayvancılıkla uğraşmışlardır.
- Tarımı korumak için sert yasalar yapmışlardır.
- Bugün Batı dillerinde halı için kullanılan tapates kelimesi bu uygarlığa aittir.

Özellikleri belirtilen İlk Çağ uygarlığı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hititler B) Lidyalılar
C) Elamlar D) Frigler
E) Urartular

5. Medeniyetlerin ekonomik yaşam ve askerî yapılarında coğrafya belirleyici bir unsurdur. Tarihî çağların başladığı yer olan Mezopotamya'da ekonomik hayatın temeli tarımdır. Mezopotamya'da kuraklık ihtimali toplumlarda derin kaygıları da beraberinde getirmiştir.

Aşağıdakilerden hangisinin bu durum ile bağının olduğu <u>söylenemez</u>?

A) Artı ürün kavramının önem kazanması

B) Uluslararası ticaretin gelişme göstermesi

C) Ürünlerin, zigguratların serin yerlerinde depolanması

D) Siyasi alanda tanrı-kral anlayışının görülmesi

E) Sulama kanallarının yapımının yaygınlaşması

6. **Bugün Van'a 54 km uzaklıktan su taşıyan Şamran Sulama Kanalı aşağıdaki İlk Çağ uygarlıklarının hangisi tarafından inşa edilmiştir?**

A) Urartular B) Asurlar
C) Persler D) Medler
E) Elamlar

1-E 2-C 3-B 4-D 5-D 6-A

Kök Bilgi

İmparatorlukların kuruldukları bölgelerin iklim yapısı, yer altı kaynakları bakımından zenginliği, ticaret yolları üzerinde olması gibi coğrafi unsurlar onların gelişmişlik düzeyini oldukça etkilemiştir.

Pers İmparatorluğu

Ekonomileri, büyük ölçüde ticarete dayanan Persler, Kral Yolu'nu yapmışlardır. Daimî ordular kuran Persler, ülkeyi satraplıklara ayırmışlardır.

Makedonya İmparatorluğu

Büyük İskender'in Doğu Seferi'ne çıkmasında etkili olan en önemli neden ticaret yollarının denetimini sağlamak olmuştur. 13 yılı aşkın bir süre devam eden Doğu Seferi sonrasında Makedonya'dan Hindistan'a kadar olan geniş bir coğrafyayı ele geçirerek bu coğrafyada büyük şehirler kurmuşlardır. Bu şehirlerin başında, içinde feneri ve kütüphanesiyle ünlü olan İskenderiye gelmektedir. Bu şehirlerde, ortaya çıkan canlı ticaret ağı sayesinde devlet zenginleşmiştir. Perslerden kalma yolları geliştirmişlerdir.

Roma İmparatorluğu

Roma İmparatorluğu coğrafi konumu gereği deniz ve kara koloniciliğinde ön plana çıkmıştır. Yunan şehir devletlerinin bir devamı niteliğinde olan Roma İmparatorluğu Yunanlardan farklı olarak yayılmacı bir siyaset izlemiş ve geniş topraklara hükmetmiştir. Bu topraklardan elde edilen ganimetler ve vergi gelirleri imparatorluğun gelişimine katkıda bulunmuştur. Ayrıca Roma İmparatorluğu'nun yükselişinde düzenli yol ağları kurmaları ve bu yolların güvenliğini sağlamaları etkili olmuştur.

Çin İmparatorluğu

Dağlarla ve nehirlerle bölünmüş geniş topraklara egemen olan Çinlilerde ekonominin temeli tarıma dayanırdı. Toprakların, kralın malı sayıldığı Çin'de zamanla özel mülkiyet anlayışı ortaya çıkmıştır. İpek Yolu'nu kullanan Çinliler bu yol sayesinde önemli ticari gelirler elde etmişlerdir. İpekli kumaşlar ve çini denilen seramikler ihraç etmiştir.

Askerî Yapı	
Roma İmparatorluğu	Düzenli ordular bulunmaktadır. Ordunun büyük bölümü paralı askerlerden oluşur. Romalılar Kartaca Savaşlarından sonra denizciliğe de önem vermişlerdir.
Çin İmparatorluğu	Çin İmparatorluğu'nun siyasi gücü, imparatora asker sağlamakla yükümlü olan geniş toprak sahiplerinin yükümlülüğü altındaydı. Çin ordusu, askerî yapısı ve teçhizatı bakımından Türk ordusundan etkilenmiştir.

Model Soru

Yapılan arkeolojik kazılar sonucunda Roma Dönemi'ne ait aynı imalathanede üretilen benzer çanak çömlek ve seramik unsurlara binlerce kilometre uzaklıktaki noktalarda rastlanmıştır.

Bu durumun ortaya çıkmasında;

I. geniş bir ticaret ağının kurulması,

II. siyasi otoritenin bozulması,

III. ekonomik yapının değişmesi

gelişmelerinden hangilerinin etkili olduğu savunulabilir?

(A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

Soruda verilen durum, Romalıların geniş bölgelere hükmettikleri ve geniş bir ticaret ağı kurduklarının kanıtıdır.

Doğru Seçenek A

Ülkenin temeli vergidir; bu da adaletle yükselir, zulümle değil.

Bu ifadeye göre devletin gelişmesinin;

I. adalet,

II. ekonomi,

III. Sümer

unsurlarından hangilerine bağlı olduğu savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II (C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

Bu sözden de anlaşılacağı üzere, ülkenin ekonomisinin güçlü olmasının adil bir yönetime bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

Doğru Seçenek C

Aşağıdaki devletlerden hangisinin ordusunu lejyon denilen paralı askerler oluşturmuştur?

A) Sasaniler B) Moğollar
C) Romalılar D) Yunanlar
E) Persler

Roma ordusunun temelini, lejyon denilen paralı askerler oluşturmuştur.

Doğru Seçenek C

Aşağıdaki İlk Çağ uygarlıklarından hangisinde imparatorların "göklerin vekili" **olduğuna inanılır?**

A) Çin B) Moğol C) Hitit
D) Roma E) Pers

Çinli hükümdarlar güçlerini meşru hâle getirmek için "göklerin vekili" olduklarını öne sürmüşlerdir.

Doğru Seçenek A

I. Büyük İskender
II. Roma
III. Sümer

Yukarıdaki İlk Çağ uygarlıklarından hangileri, kurdukları ordular sayesinde Doğu Akdeniz havzasına egemen olmuşlardır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

Büyük İskender ve Roma imparatorlukları, kurdukları büyük ordular sayesinde Doğu Akdeniz'e egemen olmuşlardır.

Doğru Seçenek C

Sıra Sende

1. Çin İmparatorluğu'nda, başlangıçta cennetin altındaki her toprağın egemene ait olduğu düşüncesi hâkimdi.

Bu düşüncenin aşağıdakilerden hangisini engellediği savunulabilir?

A) Ticari canlılığı
B) Özel mülkiyet anlayışını
C) Siyasi bütünlüğü
D) Kültürel çeşitliliği
E) Bilimsel gelişmişliği

2. I. Romalılar
II. Persler
III. Büyük İskender

Yukarıdaki imparatorluklardan hangileri ülkeyi satraplık denilen eyaletlere ayırarak yönetmişlerdir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

3. Roma toplumu; patriciler, plepler ve köleler olmak üzere üç sınıfa ayrılmıştır. Senatoda görev yapan soylu sınıfa patrici, Roma'ya sonradan yerleşenlere plep adı verilir. Köleler ise Roma'nın işgali altındaki ülkelerden getirilmiş, patricilerin evlerinde hizmetçilik ya da uşaklık yapan, tarlada işçi olarak çalışan sınıftır.

Bu duruma göre Roma toplumu hakkında;

I. sınıflı bir yapıya sahip olduğu,
II. patricilerin yönetimde etkin olduğu,
III. üretimin köle emeğine dayandığı

bilgilerinden hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

4. **İlk Çağ'da kurulan imparatorlukların ekonomik yapılarını aşağıdaki unsurlardan hangisinin etkilediği savunulamaz?**

A) İklim şartlarının elverişli olması
B) Maden yatakları bakımından zengin olması
C) Ticaret yollarının üzerinde bulunulması
D) Düzenli yol ağlarının güvenliğinin sağlanması
E) Monarşik yönetim anlayışının benimsenmesi

5. **Aşağıdaki İlk Çağ uygarlıklarından hangisi, kurduğu yollar sayesinde ordularını kolay sevk ederek geniş alanlara egemen olmuştur?**

A) Roma B) Pers
C) Hitit D) Çin
E) Büyük İskender

6. Çin ordusu, askerî teşkilat ve teçhizat bakımından Türklerden etkilenmiştir.

Buna göre Çin ordusu ile ilgili;

I. atlı birliklere sahip oldukları,
II. onluk sisteme göre teşkilatlandıkları,
III. paralı birlikler kurdukları

yorumlarından hangileri yapılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

1-B 2-E 3-E 4-E 5-A 6-C

Kök Bilgi

Toplumsal düzeni sağlamak için devlet tarafından oluşturulan kurallar toplamına hukuk denir. İnsanların Neolitik Dönem'de yerleşik yaşama geçmesiyle birlikte ilk sözlü hukuk kuralları ortaya çıkmıştır. Yazının icadının ardından hukuk kurallarının yazılı hâle getirilmesine karşın bazı toplumlar sözlü hukuk kurallarını devam ettirmişlerdir. Özellikle Orta Asya'da yaşayan Türk toplumları coğrafi şartlar ve yaşama biçiminden dolayı uzun süre töre denilen yazısız hukuku uygulamışlardır.

İlk Çağ'da yapılan hukuk kurallarının üç kaynağı bulunuyordu. Bunlar; akıl, gelenekler ve kutsal kitaplardı.

Not

Tarihin bilinen ilk yazılı kanunlarını yapan kişi, Sümer Kralı Urgakina'dır. Sade bir vatandaş olan Urgakina, yöneticilerin kötü idaresine isyan etmiş ve iktidarı ele geçirmiştir.

Mezopotamya

Yazılı hukuk kurallarının ilk örneğini Sümer Kralı Urgakina vermiştir. MÖ 2375'te hazırlanan Urgakina Yasalarının ardından Mezopotamya'da Babil Kralı Hammurabi'nin yaptığı kanunlar dünyadaki anayasanın ilk örneğini oluşturmaktadır. Hammurabi Kanunları hem daha önce yapılmış olan kanunların ve örf-âdet hukukunun bir derlemesiyle hem de zamanın ihtiyaçları dikkate alınarak oluşturulmuştur. 282 maddeden oluşan bu yasalarda yaptırımlar çok sertti. Kısas, en çok başvurulan yöntemlerden biriydi. Mülkiyet, vergi, miras, evlenme, suçlar, borçlar, ortakçılık ve kölelik ile ilgili hükümler içermiştir.

Hitit Hukuku

İlk Çağ'ın önemli uygarlıklarından biri olan Hititlerde gelişmiş bir hukuk sistemi bulunuyordu. Hitit kanunları Babillilerde ortaya çıkan kanunlardan farklı olarak daha gelişmiş, daha insancıldır. Ölüm cezasına çok az rastlanan bu hukuk kurallarında cezalar daha çok fidye esaslıydı. Hititler yapmış oldukları kanunlarla sadece insanları değil, bitki ve hayvanları da koruma altına almışlardır.

Dünyanın ilk medeni kanununu yapan Hititler; evlenme, boşanma, nikâh, nişan ve aile ile ilgili hususları düzenlemişlerdir.

Mezopotamya kanunlarında olduğu gibi Hititlerde de cezalar verilirken sosyal sınıf farkları esas alınmıştır.

Ölüm cezası devlete karşı isyan etmede ve cinsel suçlarda uygulanmıştır. Ayrıca Hititlerde bazı durumlarda ceza genellenerek suçu işleyenin yanında ailesine de uygulanmıştır (kolektif ceza).

Tevrat Hukuku

Dünyadaki ilk tek tanrılı dine inanan İbranilerde ortaya çıkan hukuk kuralları da ilahi kökenlidir. "On Emir" olarak adlandırılan bu hükümler İsrailoğullarına Sina Dağı'nda Tanrı tarafından bildirilen emirlerden oluşmaktadır. Hristiyanların Ahd-i Atik (Eski Ahit) dedikleri Yahudilerin bu kutsal kitabı Hz. Musa'dan yüzlerce yıl sonra kaleme alınmıştır. On Emir, Eski Ahit'in ilk ve en önemli kısmı bugünkü Tevrat'ın farklı nüshalarında geçmektedir.

Model Soru

Hammurabi Kanunlarında Baştanrı Marduk hakkında övücü sözler bulunmakta ve Marduk ile Adalet Tanrısı Şamaş tarafından Hammurabi'nin nasıl kral seçildiği anlatılmaktadır.

Bu yasalara göre, Babil yönetiminin aşağıdaki anlayışlardan hangisine sahip olduğu söylenebilir?

A) Monarşi
B) Teokrasi
C) Oligarşi
D) Tiranlık
E) Demokrasi

Babil Kanunlarında tanrıların Hammurabi'yi nasıl kral seçtiklerinin anlatılması yönetimde dinin etkisini vurgulamaktadır. Bu durum da yönetimde teokratik bir anlayışın benimsendiğinin kanıtıdır.

Doğru Seçenek B

Birini suçlayan ispata mecburdur. İspat edemezse ölüm cezasına çarptırılır.

Hammurabi Yasalarında yer alan bu maddenin aşağıdaki amaçlardan hangisine yönelik olduğu söylenebilir?

A) Soyluları koruma
B) İftiraların önüne geçme
C) Adil bir yargılama sergileme
D) Mahkemelerin işini kolaylaştırma
E) Hukukta ikiliği engelleme

Babil kanunlarının en büyük özelliği iftiraların önüne geçmektir. Bu yüzden suçlayan kişi suçu ispata mecburdur.

Doğru Seçenek B

Kendisini "Adaletin Kralı" olarak ifade eden Babil Kralı Hammurabi'nin yaptığı kanunların en önemli özelliği "dişe diş, göze göz" anlayışına dayanması ve suçu işleyene aynı ağırlıkta ceza verilmesidir.

Bu duruma göre Hammurabi Kanunlarıyla ilgili;

I. kısas yöntemine başvurulduğu,
II. adil bir yönetimin amaçlandığı,
III. yasaların kişinin statüsüne göre uygulandığı

bilgilerinden hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

Hammurabi Kanunlarında geçen "dişe diş, göze göz" ifadeleri, kısas yöntemine başvurulduğunun kanıtıdır. Verilen örnekten, yasaların kişilerin statüsüne göre uygulandığı veya yasaların adil olup olmadığına ulaşılamaz.

Doğru Seçenek A

I. Kiros
II. Hammurabi
III. Urgakina

Yukarıdaki devlet adamlarından hangilerinin yazılı yasalar yaptığı söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

Sümer Kralı Urgakina ve Babil Kralı Hammurabi önemli yazılı kanunlara imza atan devlet adamlarıdır.

Doğru Seçenek E

Sıra Sende

1. Hitit kanunlarında hırsızlığa ölüm cezası verilmez, çalınan malın üç katı gümüş ödeme cezası verilir ve ayrıca hırsızlık yapana dayak atılırdı.

Buna göre Hitit kanunlarıyla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Cezaların fidye esaslı olduğuna
B) Ağır cezaların uygulanmadığına
C) Kısas yönteminin uygulandığına
D) Mülkiyetin kanunlarla korunduğuna
E) İnsancıl cezaların verildiğine

2. İlk Çağ'da Sümer, Babil, Hitit gibi uygarlıklarda yasal düzenlemelere gidilmiş; bazı topluluklarda kurallar çok sert iken bazı topluluklarda cezalar insancıl olmuştur.

İlk Çağ'da toplulukların hukuki düzenlemeler yaparak aşağıdakilerden hangisini amaçladıkları söylenemez?

A) Halkı yönetime katma
B) Halkın sömürülmesini önleme
C) Huzur ve refahı sağlama
D) Toplumsal barışı tesis etme
E) Sosyal adaleti sağlama

3. **İlk Çağ'da toplumların yaptıkları hukuk kurallarına;**

I. akıl,
II. kutsal metinler,
III. gelenek ve görenekler

unsurlarından hangilerinin kaynaklık ettiği savunulabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

4.
- Bazı durumlarda ceza sadece o kişiye değil, suçlunun ailesine de verilmiştir.
- Cezalar belirlenirken sosyal sınıf farklılıkları göz önünde bulundurulmuştur.

Hitit kanunlarının bu özelliklerine göre;

I. kolektif cezaların uygulandığı,
II. adil bir hukuk sisteminin uygulanmadığı,
III. cezaların fidye esaslı olduğu

bilgilerinden hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

5. Orta Asya Türklerinde toplumsal hayatı düzenleyen hukuk kurallarına töre denir.

Törenin özellikleri arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

A) Bağlayıcıdır.
B) Yazısız kurallardır.
C) Sistemlidir.
D) Etkilidir ve ihtiyacı karşılar.
E) Kesinlikle değişmez.

6. **Hitit uygarlığında;**

I. işlenen suçların cezasının daha çok maddi nitelik taşıması,
II. kölelerin bedel ödeyerek hür sınıfına geçebilmesi,
III. ölüm ve işkence cezaları yerine tazminat cezalarının konması

özelliklerinden hangileri hukuki düzenlemelerin insancıl olduğunu kanıtlar?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III